

Оцінка Проєкту «Гендерне бюджетування в Україні» (2013 – 2020 роки)

Звіт за результатами оцінки

Представлений Nordic Consulting Group

Стокгольм, 19 жовтня 2021 року

Зміст

Зміст	ii
Стислий виклад.....	vi
1 Вступ	1
1.1 Мета оцінки.....	2
1.2 Обсяг оцінки.....	2
1.3 Управління оцінкою.....	2
2 Підхід і методологія оцінки	3
2.1 Підхід	3
2.1.1 Підхід, оснований на теорії.....	3
2.1.2 Поетапний підхід	3
2.1.3 Етичні аспекти оцінки.....	5
2.1.4 Підхід на основі гендерної рівності	5
2.1.5 «Корисність» (практична значущість) оцінки.....	5
2.1.6 Тріангуляція даних.....	6
2.1.7 Зацікавлені сторони Проєкту.....	6
2.2 Методологія.....	7
2.2.1 Аналітична основа	7
2.2.2 Методи	7
3 Підсумки	9
3.1 Актуальність	9
3.1.1 Передова світова практика.....	9
3.1.2 Визначені потреби у розширенні правових і політичних вимог щодо впровадження ГОБ	15
3.1.3 Потреби та пріоритети визначених партнерів, бенефіціарів і цільових груп.....	16
3.1.4 Гнучкість	18

3.2	Узгодженість	19
3.2.1	Координаційна група з питань ҐОБ і Міністерство фінансів	19
3.2.2	Узгодженість із іншими ініціативами та групами	20
3.3	Дієвість.....	21
3.3.1	Необхідність подальшої роботи	24
3.4	Ефективність.....	25
3.4.1	Системи управління.....	25
3.4.2	Системи моніторингу, оцінки та узагальнення досвіду (МОУ).....	26
3.4.3	Логіка результатів (ТЗ і ЛВ)	26
3.4.4	Пристосовність.....	27
3.5	Вплив.....	27
3.6	Сталість – чи залишаться вигоди?	29
3.7	Наскрізнi сфери.....	30
4	Висновки	31
4.1	Актуальність	31
4.2	Узгодженість	31
4.3	Дієвість.....	32
4.4	Ефективність.....	32
4.5	Вплив і сталість.....	33
4.6	Наскрізнi сфери.....	34
4.7	Здобуті уроки	34
5	Рекомендації.....	35
5.1	Рекомендації Посольству.....	35
5.1.1	Рекомендація 1. Надати політичну підтримку для інституціоналізації ҐОБ.....	35
5.1.2	Рекомендація 2. Розширити права і можливості механізмів гендерної рівності та сприяти зміцненню відносин між ними та Міністерством фінансів	35
5.2	Рекомендації щодо побудови та реалізації будь-яких потенційних майбутніх ініціатив із ҐОБ	36
5.2.1	Рекомендація 3. Використовувати усталені міжнародні системи	36

5.2.2	Рекомендація 4. Підтримувати подальше зміцнення зобов'язуючої нормативно-правової бази та усунення прогалин у ній	36
5.2.3	Рекомендація 5. Розширювати та зміцнювати державне партнерство з ГОБ	37
5.2.4	Рекомендація 6. Використовувати дані з розбивкою за статтю та гендерний аналіз 37	
5.2.5	Рекомендація 7. Продовжити розбудову спроможності	38
6	Додатки	39
6.1	Додаток А. Матриця оцінки	40
6.2	Додаток В. Перелік основних документів	51
6.3	Додаток С. Інструкція з проведення інтерв'ю	53
6.4	Додаток Д. Аналіз ризиків і обмежень	56
6.5	Додаток Е. Технічне завдання на оцінку	59
6.6	Додаток Г. Початковий звіт	60

Скорочення і акроніми

Скорочення або акронім	Значення / повна назва
Niras	Виконавець Проєкту: https://www.niras.com
Sida	Шведське агентство міжнародного співробітництва та розвитку
ГРК	Головний розпорядник бюджетних коштів
Громада	Громада (англ. мовою – territorial community) – базова адміністративно-територіальна одиниця в Україні
ҐОБ	Ґендерно орієнтоване бюджетування
ҐОУДФ	Ґендерно орієнтоване управління державними фінансами
ДВФП	Державні видатки та фінансова підзвітність
КСР ОЕСР	Комітет сприяння розвитку Організації економічного співробітництва та розвитку
НДІ	Національний демократичний інститут міжнародних відносин
Область	Область (англ. мовою – region) – одна з 24 первинних адміністративно-територіальних одиниць України
ОГС	Організація громадянського суспільства
ОТГ	Об'єднана територіальна громада (далі – громада)
Паспорт бюджетної програми	Паспорт бюджетної програми – документ, що визначає мету, завдання, напрями використання бюджетних коштів, відповідальних виконавців, результативні показники та інші характеристики бюджетної програми відповідно до бюджетного призначення, встановленого законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), та цілей державної політики у відповідній сфері діяльності.
Район	Район (англ. мовою – district) – другий, наступний після області рівень адміністративно-територіального устрою України
СБ	Світовий банк
ЦСР	Ціль сталого розвитку

Стислий виклад

Sida підтримує реформи в Україні відповідно до Стратегії щодо результатів співробітництва Швеції зі Східною Європою, Західними Балканами і Туреччиною у галузі реформ на 2014-2020 роки. Швеція проводить феміністську зовнішню політику задля сприяння гендерній рівності та повномасштабному здійсненню прав людини всіма жінками та дівчатами; гендерна рівність є одним із ключових пріоритетів підтримки Швецією реформ в Україні. У цьому контексті Sida надавала підтримку для впровадження Проєкту «Гендерне бюджетування в Україні» (2013-2020 роки), де головна увага приділялася гендерно орієнтованому бюджетуванню (ГОБ) як «підходу до бюджетування, за якого потреби різних груп, жінок та чоловіків, дівчат і хлопців, ставляться в центр прийняття рішень». Проєкт впроваджували NIRAS та Corporate and Public Management Consulting Group (CPM) у партнерстві з Міністерством фінансів України, яке було також визначено головним бенефіціаром Проєкту. Решта бенефіціарів складалася з низки міністерств, головних розпорядників бюджетних коштів, 24 обласних адміністрацій та Київської міської державної адміністрації. Бюджет Проєкту становив 71 мільйон шведських крон. Головна мета Проєкту полягала у «сприянні підвищенню економічної ефективності видатків бюджету шляхом урахування потреб різних груп жінок і чоловіків в Україні».

Оцінка

Ця оцінка була підсумковою для Проєкту, який закінчився у грудні 2020 року. Мета оцінки полягала в тому, щоб надати Посольству та його партнерам матеріали для майбутніх дискусій щодо підготовки подальшої підтримки реформи в напрямку гендерного бюджетування в Україні, а також сприяти програмній діяльності в контексті наступної стратегії Швеції щодо співробітництва з країнами Східної Європи в сфері реформ на 2021-2027 роки.

Проведення оцінки було доручено Посольством Швеції в Києві (Україна), яке також було передбаченим користувачем оцінки і керувало її проведенням. Відповідальність за результати оцінки, висновки та рекомендації несе оцінювальна група. Відповідальність за якість методології та продуктів оцінки несе оцінювальна група з урахуванням певних матеріалів, наданих призначеним ресурсом із забезпечення якості.

У проведенні оцінки застосовувався підхід, оснований на теорії, де увага була зосереджена на теорії змін Проєкту і відповідній логіці результатів, до якої час від часу вносилися зміни. В аналітичній структурі оцінки використовувалася система оцінки, прийнята КСР ОЕСР, при цьому питання оцінки, критерії винесення рішень, показники та джерела уточнювалися таким чином, щоб урахувати критерії КСР ОЕСР у світлі теорії змін Проєкту. Цей підхід був розроблений з використанням Норм і стандартів оцінок, підготовлених Групою Організації Об'єднаних Націй з оцінки (ЮНЕГ). Оцінювальна група визнала, що сам Проєкт прагнув просувати гендерну рівність як головну мету і використовував наявні актуальні концептуальні схеми задля забезпечення уваги до гендерної рівності у збиранні даних, проведенні аналізу і підготовці звітності.

Оцінювальна група зосередила увагу на наданні звіту, який є корисним для зацікавлених сторін і в якому результати проведеного аналізу викладені у зрозумілій формі. Приділялася увага триангуляції джерел, методів, даних і теорій.

Було проведено інтерв'ю загалом із 56 зацікавленими особами, як-от співробітники/співробітниці Проєкту, Міністерства фінансів і галузевих міністерств, представники/представниці органів місцевого самоврядування і партнери Проєкту. Серед опитаних було 42 жінки та 14 чоловіків.

Проєкт

Проєкт був розроблений відповідно до передової міжнародної практики ГОБ, і побудова Проєкту була тісно пов'язана з правовими й політичними потребами, наявними в Україні, зокрема з стратегією управління державними фінансами (УДФ) України, хоча на перших етапах Проєкт більше сприяв реалізації пріоритетів УДФ, ніж пріоритетів гендерної рівності. Побудова Проєкту не могла ґрунтуватися на схемі оцінювання гендерно орієнтованого управління державними фінансами (ГООУДФ) за програмою «Державні витрати та фінансова підзвітність» (ДВФП) або на індикаторі 5.с.1 Цілей сталого розвитку (ЦСР) ООН, де окреслена передова практика ГОБ, оскільки Проєкт розроблявся і починався до створення цих систем. Тим не менш, ці визнані концептуальні рамкові системи були використані у проведенні оцінки для створення об'єктивної основи аналізу, тому що вони узагальнюють зразки підтвердженої передової практики ГОБ, більшість яких передувала Проєкту.

- Проєкт був зорієнтований на виконання критерія 1 за індикатором 5.с.1 ЦСР – «наявність в уряді наміру досягти цілей гендерної рівності, що визначається існуванням відповідних стратегій, програм та ресурсів». Проте, з боку державних органів цьому напрямку в процесі реалізації Проєкту було приділено лише незначну увагу.
- Проєкт був чітко зорієнтований на критерій 2 - «наявність механізмів відстеження коштів, виділених на ці стратегічні цілі [цілі гендерної рівності]», зокрема в ньому було передбачено проведення гендерного аналізу бюджетних запитів і розробку показників із розбивкою за статтю. Цьому напрямку в державній політичній базі та ініціативах приділяється певна увага.
- Проєкт був лише обмеженою мірою зорієнтований на критерій 3 - «існування механізмів забезпечення загальнодоступності інформації про виділені кошти в цілях посилення підзвітності перед жінками».
- У пріоритетах Уряду і Проєкту помітна низка аспектів системи ГООУДФ ДВФП, хоча більшу користь ця система принесе у перспективі, у створенні вихідного орієнтира для об'єктивного вимірювання результатів стратегічних, законодавчих і політичних ініціатив.

Співробітництво і координація Проєкту з Міністерством фінансів здійснювалися на високому рівні, а роль, яку Міністерство грало у спілкуванні з широким колом суб'єктів, задіяних у Проєкті, та у координації їхніх дій, ефективно сприяла успішній реалізації

Проєкту. Проте, спрямованість Міністерства суто на підхід, орієнтований на УДФ, обмежувала посилення уваги до гендерної рівності й можливості інституціоналізації ГОБ.

Проєкт дієво вирішив задачу створення підвалин для ГОБ в системі врядування України, зокрема розробивши доказову базу для розуміння гендерних аспектів у бюджетних програмах. Щорічний гендерно орієнтований бюджетний циркуляр Міністерства фінансів є одним із ключових аспектів гендерного бюджетного аналізу, як і залучення місцевого рівня врядування до проведення аналізу місцевих бюджетних програм із гендерної точки зору. Потужна підтримка і базові знання бенефіціарів створюють основу для майбутньої технічної допомоги, потрібної для подальшого розвитку інституційно оформлених систем, знань і навичок.

Системи управління Проєктом ефективно сприяли його діяльності, зокрема в тому, як керівництво Проєкту проводило регулярні наради команди Проєкту і забезпечувало координацію її роботи з метою зосередження на результатах, їх досягнення і внесення потрібних змін. Проєкт розробив теорію змін, відповідну логіку результатів і визначену систему моніторингу, оцінки та узагальнення досвіду (МОУ) та використовував усі ці засоби у плануванні своєї діяльності та звітуванні про неї. Проте, жоден із цих трьох засобів не був цілком ефективним, ураховуючи складність системи МОУ та її неналежним чином визначені показники, що не сприяло належному моніторингу Проєкту і внесенню змін. Це питання було висвітлено, серед інших напрямків роботи, у середньостроковому огляді, за результатами якого були внесені зміни в побудову Проєкту, які визначили другу половину періоду його реалізації.

Є ознаки того, що Україна рухається шляхом до забезпечення впливу і сталості здобутків Проєкту, хоча ці ознаки наразі стосуються скоріше заходів щодо УДФ/бюджетного процесу по відношенню до ГОБ. Уряд України взяв на себе зобов'язання досягти ЦСР і працював із Світовим банком у проведенні оцінки за системою ГОУДФ ДВФП. Виходячи з цього, існують, як здається, можливості для забезпечення інтеграції у подальші ініціативи всіх аспектів цих систем, з оцінкою результатів за вихідним орієнтиром, установленим в оцінці Світового банку.

Побудова Проєкту не передбачала конкретно визначеного спрямування на всі права людини.

Рекомендації

Посольству рекомендується:

- використати політичний діалог для того, щоб заохотити Уряд України до інституціоналізації ГОБ, відповідно до феміністської зовнішньої політики Швеції та 3-го Плану дій ЄС із забезпечення гендерної рівності;
- розширити права і можливості механізмів гендерної рівності та сприяти зміцненню відносин між ними та Міністерством фінансів через політичний діалог з Урядом.

Посольству рекомендується також продовжити надання підтримки в інституціоналізації ГОБ в Україні, з тим, щоб побудова і реалізація майбутніх проєктів:

- були чітко розроблені відповідно до усталених міжнародних систем – наразі це ҐОУДФ ДВФП та індикатор 5.с.1 ЦСР;
- були розроблені з увагою до усунення прогалин у нормативній базі та надання Урядові України допомоги у процесах створення чіткішої, зобов'язуючої нормативно-правової бази для інституціоналізації ҐОБ в Україні (урядових стратегій, законодавства, конкретних політичних документів, настанов);
- передбачали участь, крім Міністерства фінансів, щонайменше одного призначеного урядового партнера, уповноваженого на просування гендерної рівності, який має необхідні знання, досвід і спроможність;
- включали продовження і можливе розширення використання статистики для подальшого розвитку основи для гендерного аналізу бюджетних програм, зокрема у плануванні, реалізації та оцінюванні впливу державних видатків;
- передбачали узаконення розпочатої у Проєкті роботи з розбудови спроможності в сфері ҐОБ, її продовження та розширення зі збільшенням кількості бенефіціарів та місць проведення цієї роботи.

1 Вступ

Згідно з Технічним завданням на цю роботу Sida «підтримує реформи в Україні відповідно до Стратегії щодо результатів співробітництва Швеції зі Східною Європою, Західними Балканами і Туреччиною у галузі реформ на 2014-2020 роки». Крім того, «Швеція також проводить феміністську зовнішню політику задля сприяння гендерній рівності та повномасштабному здійсненню прав людини всіма жінками та дівчатами. Гендерне насильство, порядок денний на тему «Жінки, мир і безпека» та соціальні норми продовжують займати одне з центральних місць у діяльності Швеції в Україні, зокрема у наданні відповідної підтримки». Безсумнівно, «гендерна рівність є одним із ключових пріоритетів підтримки Швецією реформ в Україні».

У Технічному завданні зазначено, що надавалася підтримка «для впровадження Проєкту *«Гендерне бюджетування в Україні» (2013-2020 роки)», де головна увага приділялася гендерно орієнтованому бюджетуванню (ГОБ) як «підходу до бюджетуванню, за якого потреби різних груп, жінок та чоловіків, дівчат і хлопців, ставляться в центр прийняття рішень».*

Предметом оцінки був Проєкт «Гендерне бюджетування в Україні» (2013-2020 роки), який впроваджували NIRAS та Corporate and Public Management Consulting Group (CPM) у партнерстві з Міністерством фінансів України, яке було також визначено головним бенефіціаром Проєкту. Решта бенефіціарів складалася з низки міністерств, головних розпорядників бюджетних коштів, 24 обласних адміністрацій та Київської міської державної адміністрації. Бюджет Проєкту становив 71 мільйон шведських крон. Головна мета Проєкту полягала у «сприянні підвищенню економічної ефективності видатків бюджету шляхом урахування потреб різних груп жінок і чоловіків в Україні». У структурі Проєкту було визначено три цілі щодо впливу і відповідні кінцеві результати:

- Вплив 1. Бюджетна політика і розподіл бюджетних коштів на державному рівні відображають цілі гендерної рівності.
 - Кінцевий результат 1. Галузеві міністерства впроваджують ГОБ у бюджетний процес на всіх рівнях.
- Вплив 2. Бюджетна політика і розподіл бюджетних коштів на місцевому рівні відображають цілі гендерної рівності.
 - Кінцевий результат 2. Області, райони, міста обласного значення та об'єднані територіальні громади (ОТГ) застосовують ГОБ у регулярному бюджетному процесі.
 - Кінцевий результат 3. Міністерство фінансів впроваджує ГОБ на державному і місцевому рівнях.
- Вплив 3. Відповідні суб'єкти (Міністерство соціальної політики, ОГС, ЗМІ, громадяни) мають право і можливість брати участь у бюджетних процесах і вимагати доступу до відповідної інформації з гендерного аспекту.

- Кінцевий результат 4. Відповідні суб'єкти беруть активну участь у процесах ГОБ і підтримують їх.

1.1 Мета оцінки

Ця оцінка була підсумковою для Проєкту, який закінчився у грудні 2020 року.

Згідно з Технічним завданням, мета оцінки полягала в тому, щоб «надати Посольству та його партнерам матеріали для майбутніх дискусій щодо підготовки подальшої підтримки реформи в напрямку гендерного бюджетування в Україні». Оцінка мала також сприяти стратегічній програмній діяльності Посольства в контексті наступної стратегії Швеції щодо співробітництва з країнами Східної Європи в сфері реформ на 2021-2027 роки.

Основним передбаченим користувачем оцінки є Посольство Швеції в Україні.

1.2 Обсяг оцінки

Конкретніше кажучи, оцінка мала:

- проаналізувати результати Проєкту і оцінити його вплив на центральному і місцевому рівнях;
- проаналізувати, як Проєкт підтримав виконання Україною Порядку денного на період до 2030 року і досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР), зокрема ЦСР 5 щодо гендерної рівності;
- проаналізувати, як результати Проєкту можуть підтримати інші поточні реформи (децентралізацію, реформу державного управління, фіскальну реформу тощо) і сприяти досягненню в Україні ЦСР 5
- визначити здобуті уроки;
- визначити стратегічні прогалини, які можна було б усунути за допомогою продовження Проєкту і (або) реалізації аналогічного заходу;
- надати рекомендації щодо подальшої підтримки реформи в напрямку гендерного бюджетування в Україні, яку могли б забезпечити різні актори, як-от міжнародні організації, ОГС, консалтингові компанії та ін. (зокрема щодо механізмів її надання).

1.3 Управління оцінкою

Проведення оцінки було доручено Посольством Швеції у Києві, яке також було передбаченим користувачем оцінки. Посольство керувало процесами проведення оцінки у взаємодії з керівником оцінювальної групи. Відповідальність за результати оцінки, висновки та рекомендації несе оцінювальна група. Відповідальність за якість методології та продуктів оцінки несе оцінювальна група з урахуванням певних матеріалів, наданих призначеним ресурсом із забезпечення якості.

2 Підхід і методологія оцінки

2.1 Підхід

2.1.1 Підхід, оснований на теорії

У проведенні оцінки застосовувався **підхід, оснований на теорії**. «Цей підхід базується на ретельному формулюванні теорій або моделей програм і використанні цих теорій/моделей як керівних рамок оцінки. Він передбачає встановлення теоретичних припущень, які кладуться в основу заходу втручання як поетапної послідовності причин і наслідків – теорії програми»¹.

У контексті даної оцінки увага була зосереджена на загальній теорії змін Проєкту і відповідній логіці втручання, до якої у процесі впровадження Проєкту час від часу вносилися потрібні зміни. В аналітичній структурі оцінки використовувалася система оцінки, прийнята КСР ОЕСР², при цьому питання оцінки, критерії винесення рішень, показники та джерела уточнювалися таким чином, щоб урахувати критерії КСР ОЕСР у світлі теорії змін Проєкту. Цей підхід відображений у розділі «Підсумки».

2.1.2 Поетапний підхід

У проведенні оцінки застосовувався поетапний підхід, який забезпечив чіткий розподіл завдань і звітних матеріалів по етапах. Передбачені три етапи описано нижче.

Початковий етап включав первинні зустрічі з відповідними співробітниками/співробітницями Посольства і Проєкту, які допомогли оцінювальній групі отримати детальне уявлення про Проєкт і оцінку. Продуктами початкового етапу стали:

- аналіз теорії змін Проєкту – цей аналіз був особливо важливим у формуванні аналітичної основи (відображеної, зокрема, у матриці оцінки);
- визначення кола зацікавлених осіб – було складено перелік зацікавлених сторін Проєкту, на основі якого було визначено методику роботи з зацікавленими сторонами;
- детальний аналіз ризиків – було уточнено початковий аналіз ризиків для цієї оцінки. Цей аналіз наведено у Додатку D «Аналіз ризиків і обмежень»;
- детальне визначення методів збирання даних, що наведені нижче;
- доопрацювання підходу і методології, включно з підходом на основі гендерної рівності та наголосом на корисності; ці компоненти наведено нижче;

¹ 2013. AM Nkwake, Working with Assumptions in International Development Program Evaluation, page 71. Springer. [А.М. Нкwake, Робота з припущеннями в оцінюванні міжнародних програм розвитку, с. 71]

² <https://www.oecd.org/dac/evaluation/daccriteriaforevaluatingdevelopmentassistance.htm>

- семінар на тему ГОБ – важливий аспект початкового етапу полягав у підготовці оцінювальної групи до формування спільного, єдиного розуміння ГОБ та передової практики ГОБ і методології з метою забезпечення достовірності та обґрунтованості підсумків. Фахівець з питань ГОБ підготував і провів з оцінювальною групою поглиблений інтерактивний семінар, мета якого полягала у виробленні цього спільного розуміння сутності ГОБ, понять, які стосуються ГОБ, та існуючої, погодженої на міжнародному рівні концептуально-аналітичної основи ГОБ. По-перше, на семінарі були розглянуті основні принципи ГОБ і підходи до нього, включно з концепціями ГОБ, етапами і можливістю застосування у бюджетних системах та процесах, зокрема у бюджетних документах. Друга частина семінару полягала у представленні двох головних концептуальних основ, які використовуються для ГОБ у міжнародному масштабі: індикатора 5.с.1 Цілі сталого розвитку (ЦСР) 5 і методології індикаторів, прийнятої структурою «ООН-жінки», де окреслено зразки передової практики застосування ГОБ. Вони мають безпосереднє відношення до оцінки, враховуючи прохання Посольства про вивчення питання щодо сприяння досягненню ЦСР 5. Іншою ключовою концептуальною основою, зазначеною як індикатор у логіці втручання (ЛВ) Проєкту, є програма «Державні витрати та фінансова підзвітність» (ДВФП), яка обговорювалася разом з її додатковою схемою оцінювання гендерно орієнтованого управління державними фінансами (ГООУДФ). Такий підхід до цих ключових концептуальних основ забезпечив досягнення групою під час проведення оцінки глибокого розуміння передової практики, особливо на етапі обґрунтування рекомендацій щодо подальших дій. Насамкінець оцінювальна група розглянула і обговорила методологію, зокрема питання оцінки та інструкції з проведення інтерв'ю, з метою забезпечити спільне розуміння значень термінів, потенційних гіпотетичних відповідей і можливих уточнювальних питань. Це мало забезпечити, щоб усі члени групи однаково розуміли питання оцінки, що посилює достовірність і обґрунтованість результатів;
- розробка аналітичної основи, зокрема узгодження з існуючими, визнаними на міжнародному рівні концептуальними основами передової практики, згаданими вище і на семінарі з ГОБ; уточнення питань оцінки; розробка матриці оцінки (див. Додаток А «Матриця оцінки»);
- формування остаточної запропонованої структури звіту за результатами оцінки;
- складання графіку і плану роботи.

Польовий етап передбачав детальне вивчення широкого спектра документів, пов'язаних із Проєктом, як-от проєктна документація, звітні матеріали Проєкту та урядові документи, і первинне дослідження, проведене з зацікавленими сторонами Проєкту й добре обізнаними іншими особами. Робота, проведена на польовому етапі, детальніше висвітлена нижче, в розділі «Методологія». Нижчезазначений підсумковий семінар став точкою переходу від польового етапу до етапу узагальнення і підготовки звіту.

Упродовж **етапу узагальнення і підготовки звіту** результати роботи, проведеної на польовому етапі, було зведено у зв'язний пакет підсумків, висновків і рекомендацій,

якому було надано форми звіту за результатами оцінки (тобто цього документа). Етап узагальнення і підготовки звіту включав проведення валідаційного семінару.

2.1.3 Етичні аспекти оцінки

Підхід до проведення оцінки був розроблений з використанням Норм і стандартів оцінок, розроблених Групою Організації Об'єднаних Націй з оцінки (ЮНЕГ)³. Оцінювальна група зосередила увагу на нижчезазначених аспектах:

- цілковите дотримання оцінювальною групою *етичних принципів*, основаних на високих професійних *стандартах* і *добропорядності*, демонстрація на словах і на ділі *поваги* до переконань та звичаїв, додержання прав людини і гендерної рівності, урахування інвалідності та відповідності принципів «незавдання шкоди»);
- своєчасне проведення аналізу та підготовка звіту, зокрема з акцентом на корисності;
- наголос на *достовірності*, зокрема застосування детальної та строгої методології для забезпечення об'єктивності й надійності набору даних та логічної послідовності й повноти аналізу;
- ефективне застосування принципів і практичних методів тріангуляції;
- звіт за результатами оцінки з логічною структурою, який містить підсумки, основані на фактичних даних, висновки та рекомендації, зосереджені на результатах і корисності.

2.1.4 Підхід на основі гендерної рівності

Оцінювальна група визнала, що сам Проєкт зосереджував увагу на сприянні гендерній рівності та працював у цьому загальному контексті задля забезпечення уваги до гендерної рівності у збиранні даних, проведенні аналізу і підготовці звітності.

2.1.5 «Корисність» (практична значущість) оцінки

Оцінювальна група зосередила увагу на наданні звіту, який є корисним для зацікавлених сторін і в якому результати проведеного аналізу викладені у зрозумілій формі.

Підсумковий та валідаційний семінари надали Посольству можливість поміркувати над першими підсумками та висновками за результатами оцінки й висловити свою думку щодо них. Крім того, це надало можливість продемонструвати, що оцінювальна група приділяє головну увагу корисності, та виділити напрямки, які можна було б удосконалити для посилення цього аспекту.

³ *Норми і стандарти оцінок*. Група Організації Об'єднаних Націй з оцінки (ЮНЕГ), Нью-Йорк, 2017 р.

2.1.6 Тріангуляція даних

Особливу увагу було приділено реалізації безпристрасного і об'єктивного підходу й тріангуляції джерел, методів, даних і теорій. З чотирьох основних типів тріангуляції⁴ - даних, дослідницької, теоретичної та методологічної – в даній оцінці були використані:

- *тріангуляція даних* (використання первинних і вторинних джерел). Проводилася тріангуляція інформації з вторинних джерел з даними з первинних джерел, а також тріангуляція різних джерел між собою;
- *дослідницька тріангуляція*, забезпечена збалансованою за гендерним принципом оцінювальною групою, що складалася з двох міжнародних і двох національних фахівців із різною підготовкою, кваліфікацією, досвідом і знаннями;
- *методологічна тріангуляція*, зокрема огляд документів та інтерв'ю з широким колом зацікавлених сторін та добре обізнаних інших осіб.

2.1.7 Зацікавлені сторони Проєкту

Було проведено інтерв'ю загалом із 56 зацікавленими особами. Ці особи представляли такі групи зацікавлених сторін:

- персонал Проєкту – 5;
- персонал Міністерства фінансів – 4;
- бенефіціари Проєкту:
 - галузеві міністерства: 15;
 - місцевий рівень – області: 25;
- партнери (які працювали з Проєктом), зокрема міжнародні організації, як-от «ООН-жінки» та Світовий банк тощо – 7.

Серед опитаних:

- жінки – 42⁵;
- чоловіки – 14.

Щоб зберегти приватність і конфіденційність переліку зацікавлених сторін, інша ідентифікаційна інформація надана не буде.

⁴ Denzin, N. (2006). *Sociological Methods: A Sourcebook*. Aldine Transaction. (5th edition). [Н. Дензін, Соціологічні методи. Збірка матеріалів]

⁵ Приблизно 77% державних службовців в Україні – жінки. На рівнях прийняття рішень ця цифра не така велика, але все одне значна. Це стосується і національного, і регіонального рівня.

2.2 Методологія

На початковому етапі оцінювальна група розглянула найбільш корисні та доречні методи збирання даних, які планувалося використовувати під час оцінки. Ці методи описані нижче.

2.2.1 Аналітична основа

Запропоновані питання оцінки були визначені у Технічному завданні. На початковому етапі оцінювальна група розглянула уточнення до питань оцінки і загальну аналітичну основу, маючи на меті забезпечити, щоб аналіз, підсумки, висновки й рекомендації незмінно зосереджувалися на корисності для виконавців Проєкту і для Sida. Ці уточнення були погоджені з Посольством і відображені у початковому звіті. Після цього була розроблена матриця оцінки, що містила детальніші відомості про підпитання, показники, критерії та методи винесення рішень і джерела даних. Матриця оцінки наведена у Додатку А «Матриця оцінки».

2.2.2 Методи

Розгляд документації. За допомогою матриці оцінки був проведений аналіз усієї наявної документації стосовно структури, заходів і звітності Проєкту, а також усіх доречних матеріалів Sida. Цей процес дозволив здійснити тріангуляцію матеріалів із даними первинного дослідження і включав розгляд основних законів, документів політики й бюджетних документів із метою оцінки ступеню інтеграції ГОБ до них, а також до систем і практики. Дана методологія розгляду документації була безпосередньо пов'язана з інтерв'ю з ключовими інформаторами, зокрема доречні аспекти розглянутих документів виділялися і вносилися до матриці оцінки згідно з відповідним питанням оцінки.

Інтерв'ю з ключовими інформаторами. Метод первинного дослідження полягав у проведенні напівструктурованих інтерв'ю з зацікавленими сторонами. Інструкції з проведення інтерв'ю були підготовлені під час початкового етапу і погоджені у початковому звіті. У подальшому ці інструкції застосовувалися з урахуванням уточнень, внесених залежно від конкретних категорій зацікавлених сторін і окремих осіб. У цьому процесі для деяких зацікавлених сторін включалися додаткові уточнювальні/навідні питання. Крім того, оцінювальна група запровадила протоколи інтерв'ю. У початкових інтерв'ю з ключовими інформаторами разом з оцінювальною групою брав участь спеціаліст із ГОБ, який забезпечував *наставництво і моніторинг* щодо вивчення конкретних аспектів ГОБ.

Підсумкова нарада. Як перехід від польового етапу до етапу узагальнення була проведена підсумкова нарада з Посольством. Ця нарада надала можливість для того, щоб завчасно поміркувати над процесами, що здійснюються на місці оцінки, та колективно подумати над першими результатами роботи групи. На підсумковій нараді були встановлені строки подання звіту і дати проведення валідаційного та презентаційного семінарів.

Узагальнення підсумків. Для аналізу і узагальнення підсумків оцінювальна група застосовувала нижчевикладений підхід:

- кожному з членів групи було доручено проведення аналізу різних документів відповідно до матриці оцінки. Доречний матеріал із кожного документа виділявся і копіювався у відповідну комірку матриці оцінки;
- кожному з членів групи було доручено проведення інтерв'ю з ключовими інформаторами. Розподіл ключових інформаторів між членами групи здійснювався залежно від мовних вимог, ролі кожної зацікавленої сторони у Проєкті та навичок і підготовки члена групи;
- члени групи вели детальні конспекти інтерв'ю, після чого ця інформація переносилася до відповідних комірок опитувального аркуша. Кожна комірка цього аркуша точно відповідає матриці оцінки;
- після завершення розгляду документації та проведення інтерв'ю керівник групи зібрав воедино всі дані оцінки, використовуючи в якості посібника матрицю оцінки. Схожі та підтвердні дані включалися до узагальнених підсумків, при цьому сильніший наголос робився на даних, які регулярно повторювалися у відповідях зацікавлених сторін і в яких було виявлено схожість в усьому спектрі різних категорій зацікавлених сторін і різних джерел. Суперечливі дані оброблялися у такий самий спосіб, а розбіжності аналізувалися згодом (тріангуляція даних і методологічна тріангуляція);
- далі оцінювальна група оцінила роботу керівника групи, виходячи з проведеного розгляду документації та інтерв'ю, і порушила питання щодо ясності та (або) запропонувала зміни або уточнення. Після цього були внесені зміни до проєкту тексту (дослідницька тріангуляція);
- далі оцінювальна група відпрацювала свої висновки та рекомендації, виходячи з погодженого пакету узагальнених підсумків (дослідницька тріангуляція);
- керівник групи включив ці висновки та рекомендації у проєкт звіту, який був переданий спеціалісту з забезпечення якості;
- проєкт звіту був доопрацьований з урахуванням зауважень вищезгаданого спеціаліста і поданий Посольству.

Валідаційний семінар. Наприкінці етапу узагальнення, перед поданням підсумкового звіту за результатами оцінки, був проведений валідаційний семінар. На ньому були представлені підсумки, висновки та рекомендації за результатами оцінки, а зацікавленим сторонам була надана можливість висловити свої зауваження.

3 Підсумки

Підсумки проведеної оцінки сформовані за результатами аналізу проєктної документації, державних документів та інтерв'ю з ключовими інформаторами.

3.1 Актуальність

Оцінюючи актуальність Проєкту, оцінювальна група вивчила, зокрема, побудову Проєкту з точки зору:

- визначених потреб у запровадженні в Україні *передової практики ГОБ, визнаної на глобальному рівні*;
- визначених потреб у розширенні правових і політичних вимог для запровадження ГОБ у країні;
- *потреб і пріоритетів* визначених партнерів, бенефіціарів і цільових груп.

Нижче висвітлено кожен із цих аспектів.

3.1.1 Передова світова практика

У початковому звіті Проєкту зазначено: «Загальні підходи проєкту базуються на найкращій міжнародній практиці... Також команда проєкту надаватиме підтримку у розробці аналітичної довідки про гендерно орієнтоване бюджетування (для державного і регіонального рівнів), що представлятиме собою документ, який подаватиметься разом з проєктом бюджету та міститиме огляд результатів впровадження ініціатив щодо ГОБ в Україні»⁶.

Розглядаючи «передову практику, визнану на глобальному рівні», оцінювальна група використовувала дві системи:

- I. Індикатор 5.с.1 ЦСР⁷: індикатор 5.с.1 становить інтерес, ураховуючи прохання Посольства про вивчення внеску Проєкту у ЦСР і виконання зобов'язання України з досягнення ЦСР⁸. Цим індикатором вимірюється три зразки «передової практики, визнаної на глобальному рівні», або три критерії, гендерно орієнтованої системи державних фінансів:
 - критерій 1 – «наявність в уряді наміру досягти цілей гендерної рівності, що визначається існуванням відповідних стратегій, програм та ресурсів»;

⁶ Початковий звіт Проєкту «Надання підтримки Міністерству фінансів України у впровадженні гендерно орієнтованого бюджетування», с. 5. Indevelop, CPM, Niras, червень 2014 р.

⁷ Індикатор 5.с.1 ЦСР: «Частка країн, які мають системи відстеження і виділення державних асигнувань на цілі забезпечення гендерної рівності й розширення прав та можливостей жінок». В оцінці використовувалися суб-індикатори та методологія оцінювання виконання індикатора 5.с.1, розроблені структурою «ООН-жінки».

⁸ <https://www.kmu.gov.ua/en/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina-eu>

- критерій 2 – «наявність механізмів відстеження коштів, виділених на ці стратегічні цілі»;
 - критерій 3 – «існування механізмів забезпечення загальнодоступності інформації про виділені кошти в цілях посилення підзвітності перед жінками»⁹.
- II. основою, зазначеною як індикатор у логіці втручання (ЛВ) Проєкту, є програма «Державні витрати та фінансова підзвітність» (ДВФП), яка обговорювалася разом з її додатковою схемою оцінювання гендерно орієнтованого управління державними фінансами (ГОУДФ).
- III. Схема оцінювання гендерно орієнтованого управління державними фінансами (ГОУДФ) за програмою ДВФП¹⁰. Перед Проєктом *не було поставлено завдання охопити сферу, охоплену ГОУДФ ДВФП*. Його конкретне завдання полягало у запровадженні ГОБ в процеси програмно-цільового бюджетування (тому не проводилася робота щодо доходів, на більш високих політичних рівнях, щодо аудиту, а також стосовно управління державними інвестиціями). Крім того, схема ГОУДФ ДВФП була запроваджена лише наприкінці терміну виконання Проєкту. Проте, ця концептуальна основа враховує визнану на глобальному рівні передову практику, що існувала до її створення, і є дані Світового банку про застосування цієї схеми в Україні. У цьому контексті ця схема є практично корисною базою, яка надає Sida та іншим партнерам ефективний інструмент оцінки прогресу в напрямку інституціоналізації ГОБ і перспективних потреб.

Індикатор 5.с.1 ЦСР

Індикатор 5.с.1 Цілей сталого розвитку (ЦСР) «Частка країн, які мають системи відстеження і виділення державних асигнувань на цілі забезпечення гендерної рівності й розширення прав та можливостей жінок» нещодавно був перенесений Міжурядовою та експертною групою з показників досягнення ЦСР на Рівень II. Цим індикатором вимірюється стан виконання завдання ЦСР 5.с «Приймати та вдосконалювати обґрунтовані стратегії та обов'язкові для дотримання закони з метою заохочення гендерної рівності та розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат на всіх рівнях». Він зв'язує політичні та правові вимоги щодо гендерної рівності з виділенням коштів на їхню реалізацію. Відстежуючи виділені ресурси, уряди запроваджують у цикл планування і бюджетування конкретні заходи з метою досягнення своїх цілей щодо гендерної політики, як-от ліквідація гендерного насильства або підвищення рівня зайнятості жінок. Оприлюднюючи інформацію про ці асигнування, уряди сприяють підвищенню ступеню прозорості та підзвітності у прийнятті бюджетних рішень¹¹.

На етапі розгляду документації в проведенні оцінки використовувалися документи Проєкту з планування (Початковий звіт і План додаткових заходів). Певну інформацію

⁹ <https://gender-financing.unwomen.org/en/highlights/sustainable-development-goal-indicator-5c1>

¹⁰ <https://www.pefa.org/resources/supplementary-framework-assessing-gender-responsive-public-financial-management-what-you>

¹¹ <https://gender-financing.unwomen.org/en/highlights/sustainable-development-goal-indicator-5c1>

також було взято зі звіту Світового банку з ГОУДФ, особливо щодо критеріїв із чіткою кореляцією між індикатором 5.с.1 та ГОУДФ.

Критерій 1 – наявність в уряді наміру досягти цілей гендерної рівності, що визначається існуванням відповідних стратегій, програм та ресурсів

Коли Проєкт починався, існувало дуже небагато державних програм, спрямованих на досягнення гендерної рівності. Це, зокрема, Державна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року, на яку було виділено 1286510 грн з Державного бюджету та 1787130 грн з місцевих бюджетів¹². Згодом були прийняті наступна Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року і ще два національні плани дій із гендерної рівності¹³. Проте, крім цих програм, чітко спрямованих на просування гендерної рівності, держава приділяла лише обмежену увагу таким питанням, як усебічне врахування гендерного аспекту в інших документах політики та програмах або бюджетування, спрямоване на просування гендерної рівності у різних секторах. Бюджетному процесові явно бракує відповідних нормативних актів із ГОБ та необхідних змін у нормативній базі. Як зазначено у Початковому звіті, «Проєктом було проаналізовано бюджетний процес і бюджетні документи на національному рівні й на рівні областей з метою визначення можливостей врахування принципів гендерної рівності у бюджетних документах і процесах, а також сприяння плануванню діяльності Проєкту на етапі його реалізації»¹⁴. Цей аналіз включав підготовку понад двадцяти документів, зокрема оцінки бюджетних документів, огляду відповідних законів, інформаційних бюлетенів, а також огляду процесу гендерного аналізу в усіх областях¹⁵. У Початковому звіті вказувалося також, що Проєкт планує сприяти вдосконаленню бюджетного процесу, що наблизить Україну «до характеристик сучасної категорії бюджетування за результатами», шляхом «підвищення якості розробки бюджетної політики, ефективності розподілу бюджетних коштів та реалізації бюджетних програм, завдяки зосередженню уваги на гендерно чутливих результатах»¹⁶.

Стосовно забезпечення ресурсами в Початковому звіті вказано на «низький рівень фінансування та інвестування у розширення прав та можливостей жінок і у розробку та реалізацію політики гендерної рівності». Крім того, у цьому звіті зазначено, що «в Україні ще не налагоджено уніфіковану систему відстеження фінансування цілей гендерної рівності»¹⁷. План додаткових заходів Проєкту свідчить про спробу Проєкту вирішити цю проблему шляхом переорієнтації на надання підтримки головним розпорядникам бюджетних коштів (ГРК) «у дотриманні нової нормативної бази шляхом інтеграції

¹² <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/717-2013-%D0%BF#Text>

¹³ <https://www.msp.gov.ua/timeline/?t=166&from=&till=&m=6#tagpanel>

¹⁴ Початковий звіт Проєкту «Надання підтримки Міністерству фінансів України у впровадженні гендерно орієнтованого бюджетування», с. 12. Indevelop, CPM, Niras, червень 2014 р.

¹⁵ Там само, с. 13.

¹⁶ Там само, с. 18.

¹⁷ Там само, с. 25.

гендерного аспекту в стратегічні документи ГРК, їхні бюджетні програми та документи, що застосовуються у бюджетному процесі»¹⁸.

Отже, побудова Проєкту націлена, як чітко зазначалося до початкового етапу і впродовж нього, на задоволення існуючих в Україні потреб щодо надання урядові підтримки в забезпеченні досі обмежених або відсутніх стратегій, програм і ресурсів для досягнення цілей гендерної рівності (індикатор 5.с.1 ЦСР, критерій 1), як чітко вказано у формулюванні очікуваних впливів у ЛВ: «Бюджетна політика і розподіл бюджетних коштів на державному рівні відображають цілі гендерної рівності» (вплив 1) та «Бюджетна політика і розподіл бюджетних коштів на місцевому рівні відображають цілі гендерної рівності» (вплив 2).

Критерій 2 – наявність механізмів відстеження коштів, виділених на ці стратегічні цілі

У початковому звіті Проєкту зазначено, що з 2001 року налагоджено збір статистики з розбивкою за статтю. Станом на 2014 рік дані збиралися урядом за 113 гендерно чутливими показниками¹⁹, а у 2021 році кількість таких показників зростає до 226. Проте, нормативна база гендерної статистики залишається недорозвиненою, зокрема необхідно збільшити кількість і типи показників, розробити керівні принципи з застосування цих показників у розробленні політики й забезпечити їх застосування.

Як було пізніше вказано в оцінці ГОУДФ, проведеної Світовим банком, у Бюджетній резолюції на 2019-2021 роки «особливу увагу приділено включенню гендерних аспектів у бюджетні запити пілотних міністерств та інших ГРК. Перший крок до врахування гендерно орієнтованих рекомендацій у бюджетному циркулярі вже було зроблено у 2016 році для пілотних галузевих міністерств; зокрема, їм було запропоновано здійснити відповідні зміни у своїх бюджетних запитах, виходячи з результатів проведеного ними гендерного аналізу програм. Лист Мінфіну до ГРК стосовно підготовки бюджетних запитів на 2019-2021 роки не містив вимогу надавати обґрунтування або показувати заплановані результати щодо впливу на чоловіків і жінок або на гендерну рівність у складі нових політик або скорочення видатків. Водночас, цей лист містив вимогу щодо включення у бюджетні пропозиції даних, розділених за статтю»²⁰. У вищезазначеній оцінці ГОУДФ було зазначено також, що «чотири з відібраних міністерств визначили заплановані показники продукту, розподілені за статтю (34,4% видатків за бюджетними програмами, що пов'язані з наданням послуг міністерств, що надають послуги), а одне міністерство визначило заплановані показники результату, розподілені за статтю (5,0%)»²¹.

¹⁸ План додаткових заходів та продовження терміну дії Проєкту «Гендерне бюджетування в Україні», с. 6. Niras, Indevelop, СРМ. Київ, 2017 р.

¹⁹ Початковий звіт Проєкту «Надання підтримки Міністерству фінансів України у впровадженні гендерно орієнтованого бюджетування», с. 21. Indevelop, СРМ, Niras, червень 2014 р.

²⁰ Оцінювання гендерно орієнтованого управління державними фінансами за програмою ДВФП, 2021 р., Україна, с. 22. Світовий банк, Київ, лютий 2021 р.

²¹ Там само, с. 28.

У галузі фізичної культури та спорту були надані рекомендації щодо шляхів подолання виявлених гендерних проблем і розривів, зокрема було рекомендовано «розпочати збирати дані, розподілені за статтю, віком, станом здоров'я, місцем проживання щодо занять професійним та масовим спортом, а також щодо працевлаштування на посади тренерів у різних видах спорту та щодо складу керівництва в галузі спорту»²². У галузі охорони здоров'я за результатами гендерного бюджетного аналізу було рекомендовано усунути гендерні розриви у програмах, зокрема «продовжити збір статистичних даних із розбивкою за статтю та гендерної статистики, і розробити відповідні показники результативності»²³.

У Плані додаткових заходів Проєкту (2017 рік) було передбачено, в рамках розширення сфери його діяльності на державному рівні, надання «підтримки щодо розробки законодавчих та нормативно-правових актів щодо інтеграції ГОБ в бюджетний процес», яка включало «експертно-консультативну підтримку щодо способу інтеграції ГОБ у регулярний процес подання бюджетних запитів і у роботу з розробки та моніторингу програм у рамках бюджетного процесу»²⁴.

Таким чином, отримані результати дають підставу вважати, що на початковому етапі Проєкту уряд потребував підтримки у *регулярному* випуску бюджетних циркулярів із настановами щодо ГОБ, базуючи бюджетний процес в усіх міністерствах на гендерному аналізі (а не лише в деяких програмах залежно від ситуації), встановлюючи чіткі цілі в напрямку гендерної рівності за виділеного бюджету і проводячи гендерно орієнтований ретроспективний аналіз і аудит (згідно з критерієм 2). Побудова Проєкту була спрямована на те, щоб задовольнити деякі, хоча й не всі, ці потреби на шляху до інституціоналізації ГОБ.

Критерій 3 – існування механізмів забезпечення загальнодоступності інформації про виділені кошти в цілях посилення підзвітності перед жінками

Немає ознак того, що інформація про асигнування коштів була або є загальнодоступною. Хоча передбачений у Проєкті вплив 3, як можна вважати, стосується забезпечення загальнодоступності інформації про ГОБ шляхом надання «відповідним суб'єктам» права «вимагати доступу до відповідної інформації з гендерного аспекту», забезпечення загальнодоступності інформації про ГОБ не було напрямком роботи Проєкту

ГОУДФ ДВФП

Ключовим документальним ресурсом щодо оцінювання впровадження ГОУДФ ДВФП в Україні є звіт Світового банку, що має безпосереднє відношення до даної теми. Зокрема, Світовий банк зазначив:

Мета системи оцінки гендерно орієнтованого бюджетування (ГОБ), додаткової до ДВФП, полягає у зборі інформації стосовно міри, у якій гендерний підхід входить

²² Проблеми гендерної рівності у галузі фізичної культури та спорту. Київ, 2019 р., с. 15.

²³ Проблеми гендерної рівності у галузі охорони здоров'я. Київ, 2018 р., с. 12.

²⁴ План додаткових заходів та продовження терміну дії Проєкту «Гендерне бюджетування в Україні», с. 7. Niras, Indevelop, CPM. Київ, 2017 р.

у систему управління державними фінансами (УДФ) України, та у встановленні базового рівня для подальших оцінок. Уряд України знаходиться на передових позиціях щодо впровадження та спрямування гендерного підходу, тому очікується, що результати оцінки спростять вимірювання досягнутого прогресу за ініціативою, що вже здійснюється²⁵.

Останнє речення свідчить про те, що станом на 2019 рік, коли проводилася оцінка, уряд уже здійснив кроки в напрямку ГОБ.

Бальна оцінка за ДВФП	Бал
Високий рівень ефективності, що відповідає належній міжнародній практиці	A
Достатній рівень ефективності, що відповідає багатьом елементам належної міжнародної практики	B
Базовий рівень ефективності	C
Ефективність нижче базового рівня; недостатньо інформації	D

ГОУДФ ДВФП передбачає бальне оцінювання урядів за чотирибальною шкалою, наведеною в першій таблиці. У другій таблиці зведено висновки Світового банку, які показують, що в період з 2016 до 2018 р. уряд демонстрував «достатній рівень ефективності» щодо свого бюджетного циркуляра» і «базовий рівень ефективності» щодо документації з бюджетної пропозиції та відстеження видатків бюджету на гендерну рівність. Проте, в усіх інших компонентах результати були нижче базового рівня, що показує сфери, в яких потрібно набагато більше роботи й результатів²⁶.

Гендерна орієнтованість інструментів УДФ	Оцінка
#1: аналіз гендерного впливу пропозицій з бюджетної політики	D
#2: гендерно орієнтоване управління державними інвестиціями	D
#3: гендерно орієнтований бюджетний циркуляр	B
#4: гендерно орієнтована документація з бюджетної пропозиції	C
#5: інформація про ефективність надання послуг із розбивкою за статтю	D+
#6: відстеження видатків бюджету на гендерну рівність	C
#7: гендерно орієнтована звітність	D
#8: оцінка гендерного впливу надання послуг	D
#9: гендерно орієнтований розгляд законодавчим органом влади	D

²⁵ <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/35698>

²⁶ Значно докладніша інформація наведена у публікації Світового банку «Оцінювання гендерно орієнтованого управління державними фінансами за програмою ДВФП, 2021 р., Україна», див. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/35698>

Таким чином, результати оцінки, проведеної Світовим банком у 2019 році, показують, що станом на оцінюваний період (2016-2018 роки) уряд як одна з ключових зацікавлених сторін Проєкту *все ще* мав низку потреб щодо інституціоналізації ГОБ відповідно до передової практики ГОБ. Із цього оцінювальна група може зробити висновок про те, що ці самі потреби, ймовірно, існували вже на час початкової розробки Проєкту. Навіть хоча станом на початок Проєкту система ГОУДФ ДВФП ще не існувала, Проєкт прагнув урахувати деякі з цих прикладів передової практики інституціоналізації ГОБ, вже визнаних на міжнародному рівні, як зазначено у Початковому звіті Проєкту: «Важливо також, що ГОБ може призвести до покращення бальних оцінок за програмою ДВФП щодо повноти, прозорості та бюджетування на основі політики»²⁷. Кажучи конкретніше, згідно з цими критеріями побудова Проєкту була спрямована на задоволення потреб уряду в удосконаленому аналізі гендерного впливу пропозицій щодо бюджетної політики; гендерно орієнтованому бюджетному циркулярі; гендерно орієнтованій документації з бюджетної пропозиції; та інформації про ефективність надання послуг із розбивкою за статтю (в деяких галузях). Крім того, Проєкт передбачав приділення певної уваги відстеженню видатків бюджету на гендерну рівність; гендерно орієнтованій звітності; оцінці гендерного впливу надання послуг. Разом з тим, побудова Проєкту не була націлена на підтримку гендерно орієнтованого управління державними інвестиціями або на гендерно орієнтований розгляд законодавчим органом влади. Отже, Проєкт прагнув задовольнити деякі, хоч і не всі, потреби стосовно інституціоналізації ГОБ.

3.1.2 Визначені потреби у розширенні правових і політичних вимог щодо впровадження ГОБ

У ході аналізу документів, що проводився в рамках оцінки, було встановлено, що Проєкт був розроблений у контексті відповідних правових і політичних потреб, наявних в Україні, та з метою задоволення цих потреб. Робота Проєкту в початковий період мала здебільшого технічний характер, і акцент робився на проведенні кабінетного аналізу бюджетного процесу в Україні, чинних бюджетних документів, законодавства і процедур, а також на оцінці можливих шляхів започаткування впровадження ГОБ²⁸. Згідно з Початковим звітом Проєкту, «Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків (2005 р.) і численні міжнародні конвенції, ратифіковані Україною, створюють міцне підґрунтя для впровадження ГОБ в Україні на державному та місцевому рівнях»²⁹.

1 серпня 2013 року Уряд України схвалив Стратегію розвитку системи управління державними фінансами (далі – Стратегія УДФ). Як зазначено у Початковому звіті Проєкту, у цьому документі були визначені основні напрямки та шляхи реформування системи УДФ України, зокрема він містив заклик до впровадження гендерно орієнтованого

²⁷ Початковий звіт Проєкту «Надання підтримки Міністерству фінансів України у впровадженні гендерно орієнтованого бюджетування», с. 33. Indevelop, CPM, Niras, червень 2014 р.

²⁸ Там само, с. 10.

²⁹ Там само, с. 6.

бюджетування³⁰. Початковий звіт зв'язує Проєкт із конкретними заходами Стратегії УДФ. Головними зв'язками є:

- проведення гендерного аналізу бюджетних програм та дезагрегація показників за гендерним принципом із метою покращення вимірювання впливу бюджетних програм і посилення зв'язку з пріоритетами держави, визначеними в державній політиці з гендерної рівності;
- включення аспектів гендерної рівності у нормативно-правову базу як індикатора ефективності бюджетних програм місцевих бюджетів, що сприятиме вдосконаленню оцінки результативності бюджетних програм;
- впровадження ҐОБ при переході до середньострокового бюджетного планування, що сприятиме узгодженню державних стратегій для забезпечення реальних потреб жінок і чоловіків у межах наявних бюджетних коштів³¹.

Крім того, у частині обговорення шляхів впровадження ҐОБ в Україні в Початковому звіті Проєкту зазначено, що «шляхи впровадження ҐОБ у бюджетний процес будуть розроблятися у тісній співпраці з Міністерством фінансів, ураховуючи реформування системи УДФ», а «кінцева мета - формування проєкту бюджетів на 2019 рік, на основі удосконаленої нормативно-правової бази, яка враховуватиме принципи гендерної рівності»³².

У цьому контексті варто зазначити також, що одним із напрямків уваги Проєкту була прив'язка конкретних проєктних заходів до Стратегії УДФ, схваленої Урядом України. Це, зокрема, впровадження ҐОБ під час переходу до середньострокового бюджетного планування і сприяння координації державних стратегій для забезпечення реальних потреб жінок і чоловіків у межах наявного бюджету³³.

3.1.3 Потреби та пріоритети визначених партнерів, бенефіціарів і цільових груп

На початку Проєкту загальне розуміння гендерної рівності й того, чому вона потрібна, серед зацікавлених сторін Проєкту було обмеженим, зокрема представники/представниці і загальнодержавних, і місцевих відомств були відносно необізнані з «гендером», «гендерною рівністю» та концепціями ҐОБ. У подальшому, хоча Проєкт спричинив ширше обговорення гендерної рівності у публічному просторі, для деякого «гендер» і «гендерна рівність» залишилися невідомими або дразливими поняттями. Зокрема, має місце опір будь-якій роботі, яка визначає гендерні концепції або передбачає інтеграцію аналізу чи заходів втручання у контекст гендерної рівності. Бенефіцари Проєкту визнали важливість і перевагу кращого розуміння гендерної рівності. У ході оцінки було встановлено, що серед бенефіціарів зростає усвідомлення

³⁰ Там само, с. 6.

³¹ Там само, с. 19.

³² Там само, с. 33.

³³ Там само, с. 19.

ролі, яку ГОБ може відігравати у сприянні гендерній рівності, хоча це є більш очевидним на місцевому рівні, ніж у партнерів і бенефіціарів національного рівня.

На початку Проєкту бюджетне законодавство не містило ані норм і вимог стосовно комплексного гендерного підходу, ані положень щодо задоволення потреб різноманітних споживачів послуг. У деяких державних документах стратегічного характеру була присутня обмежена кількість заявлених пріоритетів щодо гендерної рівності, але нормативно-правової чи політичної бази для ГОБ не існувало. Бенефіціари та цільові групи відзначають актуальність Проєкту у реагуванні на цю прогалину в законодавстві/політиці. Здатність аналізувати з позицій гендерної рівності цільову або бюджетну програму згадувалася як корисний фактор задоволення потреб усіх груп, які користуються публічними послугами, з розбивкою за статтю, віком, територіальною схожістю, вразливістю тощо. Це стало новим кроком у розумінні, який слід вітати.

Схвальним є також наголос на підвищенні рівня знань і спроможності у таких напрямках, як гендерно чутливі дані/дані з розбивкою за статтю, оскільки досвіду роботи в цій сфері раніше не було. Бенефіціари окремо вказували на доречність місцевих зразків належної практики для впровадження методологій ГОБ, як-от пілотний підхід до інтеграції ГОБ у бюджетний процес, реалізований у Луганській та Івано-Франківській областях³⁴. Цей пілотний захід надав центральним і місцевим органам влади інформацію про необхідність впровадження ГОБ у бюджетний процес і його переваги.

Проєкт був чітко спрямований на задоволення висловлених і зазначених потреб. У рамках формування/початкового етапу Проєкт розглянув бюджетний процес і бюджетні документи національного і місцевого рівнів, на основі чого були визначені можливі варіанти інтеграції принципів гендерної рівності у бюджетні документи та процеси, а також шляхи сприяння плануванню діяльності Проєкту на етапі його реалізації³⁵. На початковому етапі командою Проєкту було підготовлено понад двадцять документів³⁶, зокрема тих, що стосуються аналізу бюджетних документів, і документів, які містять огляд усіх відповідних законів і нормативних актів, а також інформаційний листок щодо гендерної рівності в Україні та гендерний аналіз із відповідною інформацією про ГОБ у всіх областях, включно з переліками установ обласного рівня, які займаються питаннями гендерної рівності³⁷. У Початковому звіті Проєкту зазначено, що «система програмного бюджетування в Україні залишається скоріше презентаційною, ніж основою на результативній інформації» і що в цьому контексті мета побудови Проєкту полягала у вдосконаленні бюджетного процесу в Україні, «що наблизить його до характеристик сучасної категорії бюджетування за результатами»³⁸. Це передбачало, зокрема, «включення ГОБ у відповідні документи, що регулюють порядок застосування

³⁴ <https://www.niras.com/projects/gender-responsive-budgeting-in-ukraine/>

³⁵ Початковий звіт Проєкту «Надання підтримки Міністерству фінансів України у впровадженні гендерно орієнтованого бюджетування», с. 12. Indevelop, СРМ, Niras, червень 2014 р.

³⁶ Ці документи перераховані у Початковому звіті Проєкту на с. 13.

³⁷ Початковий звіт Проєкту «Надання підтримки Міністерству фінансів України у впровадженні гендерно орієнтованого бюджетування», с. 13. Indevelop, СРМ, Niras, червень 2014 р.

³⁸ Там само, с. 18.

програмно-цільового методу у бюджетному процесі та середньострокового бюджетного планування»³⁹. Що не менш важливо, конкретні напрямки діяльності Проєкту були зв'язані з Стратегією УДФ України, як, зокрема:

- проведення ґендерного аналізу бюджетних програм та дезагрегація показників за ґендерним принципом;
- включення аспектів ґендерної рівності як індикатора ефективності бюджетних програм;
- впровадження ҐОБ при переході до середньострокового бюджетного планування для забезпечення реальних потреб жінок і чоловіків у межах наявних бюджетних коштів⁴⁰.

Пізніше, коли розроблявся План додаткових заходів Проєкту на подальші роки, у ньому було зазначено, що, згідно з новими нормативними актами щодо роботи з ҐОБ в Україні, Проєкт переходить від «пілотної роботи з ҐОБ у певних галузевих міністерствах до надання конкретної підтримки всім головним розпорядникам бюджетних коштів (ГРК) у ... інтеграції ґендерного аспекту в стратегічні документи ГРК, їхні бюджетні програми та документи, що застосовуються у бюджетному процесі»⁴¹. Цей підхід передбачав надання ГРК експертно-консультативної підтримки стосовно використання Методичних рекомендацій щодо застосування ҐОБ головними розпорядниками бюджетних коштів і надання їм допомоги в інтеграції ґендерного аспекту в нормативно-правові акти, що регулюють відносини у відповідній галузі, та у документи, що використовуються в бюджетному процесі⁴². У Плані додаткових заходів також було підкреслено такий важливий напрямок роботи, як зміцнення потенціалу Міністерства фінансів одо запровадження ҐОБ, зокрема шляхом підвищення рівня компетентності працівників/працівниць Міністерства, надання Міністерству допомоги у вдосконаленні методики формування стратегічних цілей та бюджетних програм і надання йому та іншим центральним органам виконавчої влади (ЦОВВ) підтримки щодо вдосконалення нормативно-правової бази з метою інтеграції ґендерного аспекту⁴³.

3.1.4 Гнучкість

У процесі оцінки було розглянуто питання гнучкості Проєкту (і донора), зокрема збиралися дані про здатність команди Проєкту вчитися на досвіді подій, що відбуваються в Україні, пристосовуватися до відповідних змін у ситуації й реагувати на них. Під час оцінки було встановлено, що рівень гнучкості є високим, що особливо помітно в

³⁹ План додаткових заходів та продовження терміну дії Проєкту «Гендерне бюджетування в Україні», с. 6. Niras, Indevelop, СРМ. Київ, 2017 р.

⁴⁰ Початковий звіт Проєкту «Надання підтримки Міністерству фінансів України у впровадженні ґендерно орієнтованого бюджетування», с. 19. Indevelop, СРМ, Niras, червень 2014 р.

⁴¹ План додаткових заходів та продовження терміну дії Проєкту «Гендерне бюджетування в Україні», с. 6. Niras, Indevelop, СРМ. Київ, 2017 р.

⁴² Там само, с. 7.

⁴³ Там само.

реагуванні на глобальну пандемію COVID-19, у тому, що стосується непередбаченого опору ҐОБ із боку осіб, що ухвалюють рішення, та інших посадовців, політичних змін та у взаємодії з аналогічними проєктами інших донорів/впроваджувальних агенцій. Зміщення акценту в бік роботи на місцевому рівні після середньострокового огляду було розцінено як приклад гнучкості та здатності реагувати на зміни на місцях. Зокрема, було визнано, що робота на двох рівнях (на рівні міністерств і на місцевому рівні) є позитивною та доповнює кінцеві й проміжні кінцеві результати. Особливо успішно ця гнучкість проявилася у продовженні роботи з одною областю з подальшим її поширенням на інші області й на громади, що було продемонстровано і у розширенні роботи з вищими навчальними закладами.

3.2 Узгодженість

3.2.1 Координаційна група з питань ҐОБ і Міністерство фінансів

Національним партнером (і основним бенефіціаром) Проєкту було Міністерство фінансів. Міністерство фінансів очолювало Координаційну групу з питань ҐОБ.

З одного боку, оцінка показала, що співробітництво і координація Проєкту з Міністерством фінансів здійснювалися на високому рівні, а роль, яку Міністерство грало у спілкуванні з широким колом суб'єктів, задіяних у Проєкті, та у координації їхніх дій, ефективно сприяло успішній реалізації Проєкту. Координаційна група з питань ҐОБ регулярно проводила засідання і обговорювала всі питання впровадження, що, за висновком оцінювальної групи, позитивно сприяло реалізації Проєкту. Обласними державними адміністраціями – регіональними органами виконавчої влади – також були створені регіональні робочі групи з метою проведення гендерного аналізу бюджетних програм, усунення гендерних розривів і супутніх проблем. Хоча створення цих груп не було ініціативою Проєкту, Проєкт активно виступав на їх підтримку, й вони брали безпосередню участь у роботі Координаційної групи з питань ҐОБ та взаємодії з Проєктом, сприяючи координації та співробітництву. Галузеві міністерств також сформували свої внутрішні робочі групи з питань ҐОБ.

З іншого боку, з роллю, яку Міністерство фінансів грало у Проєкті та у координації його діяльності, були пов'язані дві проблеми. По-перше, Міністерство грало потужну роль як лідера у роботі з галузевими міністерствами та по відношенню до Департаменту місцевих бюджетів. Оцінкою встановлено, що ця роль і ці відносини применшили значущість відкритого обговорення у Координаційній групі. Виявлено також, що Координаційна група слугувала переважно платформою для представлення галузевими міністерствами звітів Міністерству фінансів, а це обмежувало ефективну участь цих галузевих міністерств і Департаменту місцевих бюджетів у Проєкті. По-друге, як зазначено вище, Міністерство фінансів бачило ініціативу Проєкту суто з точки зору УДФ і відмовилося робити сильніший наголос на гендерній рівності й розглядати ширші можливості методики ҐОБ. Ця позиція Міністерства стала обмежувальним чинником для побудови та реалізації Проєкту, стримуючи запровадження передової міжнародної практики ҐОБ, як указано в розділі «Актуальність».

Уряд України передав відповідальність за Державну стратегію забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків службі Віце-прем'єр-міністра – на більш високий рівень, ніж міністерства – і ця служба тісно співпрацює з підрозділами, які опікуються питаннями гендерної рівності, Міністерства соціальної політики та низки інших галузевих міністерств. Існує потенціал посилення акценту на гендерній рівності, якщо буде забезпечено нагляд і керівництво щодо політики та відповідних інструментів на цьому рівні.

3.2.2 Узгодженість із іншими ініціативами та групами

Проєкт був створений із наміром забезпечити узгодженість із поточним процесом реформування системи УДФ, з іншими заходами в цій сфері та з іншими суб'єктами, які чітко зазначено в Початковому звіті:

Робота Проєкту ґрунтуватиметься на здобутках, досягнутих в рамках реформи системи управління державними фінансами, а також донорських проєктів з надання підтримки у впровадженні реформ в Україні, зокрема Проєкту «Дорадча допомога Міністерству фінансів України у реформуванні бюджетного процесу та управлінні допомогою» (Проєкт ВАР) за фінансування Sida. Крім того, Проєкт сприятиме впровадженню цілей Державної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року. Не менш важливо те, що Проєктом передбачено впровадження додаткових істотних і сталих інновацій у бюджетному процесі й процедурах, які враховуватимуть принципи гендерної рівності. Проєкт співпрацюватиме з донорськими організаціями, що підтримують процес реформування системи управління державними фінансами в Україні (Світовий банк, GIZ, AMP США та ін.), та з організаціями, які працюють у сфері гендерної рівності, зокрема в напрямку ГОБ (структурою «ООН-жінки», Фондом Фрідріха Еберта та ін.) з метою досягнення найкращих результатів реалізації Проєкту⁴⁴.

Співробітництво з GIZ (Програмою U-LEAD), структурою «ООН-жінки» та Фондом Фрідріха Еберта посідало дійсно помітне місце у структурі Проєкту та його впровадженні. Це співробітництво включало підписання меморандумів про взаєморозуміння з структурою «ООН-жінки», НДІ, Програмою U-LEAD і Фондом Фрідріха Еберта, а також із національними установами, зокрема з Національним агентством з питань державної служби й Національною академією державного управління. Одним із цікавих аспектів цього співробітництва була різна спрямованість цих міжнародних проєктів, і саме ця різноманітність надала можливість посилити вплив кожної з цих ініціатив. Структура «ООН-жінки», наприклад, не працює з Міністерством фінансів, орієнтуючись більше на організації громадянського суспільства (ОГС) і муніципалітети, тоді як Програма U-LEAD зосереджується на розбудові потенціалу суб'єктів національного, регіонального і місцевого рівнів для здійснення в Україні децентралізації та супутніх реформ регіональної політики. Отже, за сферою діяльності та спрямованістю обидві ці ініціативи доповнюють одна одну. Проводилися спільні заходи, наприклад, спільно з Фондом

⁴⁴ Початковий звіт Проєкту «Надання підтримки Міністерству фінансів України у впровадженні гендерно орієнтованого бюджетування», с. 5. Indevelop, CPM, Niras, червень 2014 р.

Фрідріха Еберта був розроблений онлайн-курс навчання, а Програма U-LEAD залучала до своєї роботи експерт/експертів Проєкту. Ці ініціативи визнають важливість Проєкту для інтеграції ГОБ в українську нормативну базу, зокрема його внесок забезпечується «високопрофесійними здобутками щодо ГОБ і гендерного планування»⁴⁵.

Проєкт не обмежувався тільки міжнародними ініціативами, а реалізував власні ініціативи, зосереджені на забезпеченні сталості ГОБ в Україні. Крім співпраці з міжнародними партнерами, Проєкт взаємодіяв з вищими навчальними закладами, ОГС та державними відомствами, як-от Державна служба статистики (Держстат), Парламентом, посадовцями державного рівня, наприклад, з Департаментом місцевих бюджетів Міністерства фінансів, та посадовцями місцевого рівня. Це означає, що Проєкт зміг зробити свій внесок щодо комплексного гендерного підходу до Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки й до проєкту Закону про місцеве самоврядування. Співробітництво з об'єднаними територіальними громадами⁴⁶ включало роботу над типовим переліком показників паспортів їхніх бюджетних програм⁴⁷ та над гендерним бюджетуванням. Взаємодія між регіональним і національним рівнями у сфері гендерної політики, як з адміністративними органами/міністерствами, так і між виборними посадовими особами відсутня.

Вищезгадана співпраця і взаємодоповнюваність відкривають можливості для розширення сфери майбутніх ініціатив, зокрема у світлі вищевикладених міркувань щодо спрямованості ГОБ на гендерну рівність, а не тільки на гендерну орієнтованість бюджетних програм. НДІ, наприклад, розширив сферу охоплення свого підходу, і тепер орієнтується не тільки на бюджетні програми, а й на стратегічні документи громад, зосереджуючись на *підході, ґрунтованому на гендерній рівності*. Покращення взаємодії між місцевим і національним рівнями створює потенціал для більш істотних дій щодо гендерної рівності в національному масштабі.

3.3 Дієвість

У ході оцінки було проведено детальне вивчення питання дієвості впровадження ГОБ у бюджетний процес в Україні, зокрема стосовно планування, виконання, контролю і оцінювання бюджету, в результаті чого було встановлено, що Проєкт ефективно забезпечив досягнення передбачених кінцевих результатів, хоча підсумки оцінки дають підставу вважати, що відсутність більш потужної законодавчої бази обмежує дієве впровадження ГОБ в Україні. Рекомендаційний характер впровадження ГОБ у бюджетний процес є ключовою перешкодою для сталості ГОБ. Ключові партнери/бенефіціари Проєкту не розглядають ГОБ як підхід, оснований на гендерній

⁴⁵ Як зазначено в інтерв'ю з одним із ключових інформаторів.

⁴⁶ Об'єднана територіальна громада - базова адміністративно-територіальна одиниця в Україні.

⁴⁷ Паспорт бюджетної програми – документ, що визначає мету, завдання, напрями використання бюджетних коштів, відповідальних виконавців, результативні показники та інші характеристики бюджетної програми відповідно до бюджетного призначення, встановленого законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), та цілей державної політики у відповідній сфері діяльності.

рівності, і не ставляться до нього як до такого – вони дивляться на нього тільки з точки зору потреб жінок та чоловіків, а не з точки зору стратегічних цілей; слід зазначити, однак, що така ситуація має місце не повсюдно.

І проведені інтерв'ю, і вивчені документи свідчать про дієвість Проєкту. Міністерство фінансів з 2019 року щорічно готує гендерно орієнтований бюджетний циркуляр, який використовується розпорядниками бюджетних коштів при підготовці їхніх бюджетів. У звітах Проєкту зазначено, що у 2020 році 35% всіх міністерств України подали бюджетні запити з урахуванням гендерного аспекту⁴⁸, а 75% всіх областей виконали аналіз місцевих бюджетних програм із гендерної точки зору⁴⁹. Використовуючи результати цього гендерного аналізу, проведеного згідно з *Методичними рекомендаціями щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі*⁵⁰ і відповідно до інструкцій Міністерства фінансів, головні розпорядники бюджетних коштів (ГРК) були зобов'язані надати Міністерству інформацію про те, як гендерний аспект був урахований у формуванні бюджетних показників. Проєкт повідомляє також, що «в усіх областях України збираються та публікуються дані з розбивкою за статтю»⁵¹. Місцеві адміністрації збирають дані з розбивкою за статтю за 226 показниками, 104 з яких визначені Державною службою статистики, а 122 – іншими міністерствами та відомствами⁵², проте, як зазначено вище, необхідно збільшити кількість показників та їх видів і розширити застосування показників у розробці політики. Отже, оцінка виявила низку прикладів використання аналізу гендерного впливу в пропозиціях із політики щодо видатків, причому як попереднього, так і ретроспективного аналізу. Ці приклади мають місце у цілому ряді головних розпорядників бюджетних коштів і відкриті для загального ознайомлення⁵³ ⁵⁴, але вони ще не повністю організаційно закріплені у всіх установах.

Ключовим зацікавленим сторонам було поставлено запитання про ступінь, у якому ГОБ впроваджено в Україні. Переважна більшість відповіла «впроваджено частково», перш ніж надати подальші пояснення щодо такої класифікації. В основному згадувалися такі приклади впровадження, як бюджетні паспорти та результативні показники з розбивкою за статтю. Оцінка показала, що посилюється акцент на використанні фактичних даних для розуміння відмінностей у спрямуванні бюджетних програм на жінок і на чоловіків. Міністерство фінансів видало низку наказів, згідно з якими рекомендовано використовувати цей підхід на більшості етапів бюджетного процесу – зокрема з використанням у бюджетному процесі гендерно орієнтованих показників. У 2021 році в

⁴⁸ Проєкт «Гендерне бюджетування в Україні»: результати та роздуми, с. 16. Niras, СРМ.

⁴⁹ Там само, с. 17.

⁵⁰ Методичні рекомендації щодо здійснення оцінки ефективності бюджетних програм, <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0608201-11#Text>

⁵¹ Проєкт «Гендерне бюджетування в Україні»: результати та роздуми, с. 15. Niras, СРМ.

⁵² Як зазначено в інтерв'ю з одним із ключових інформаторів.

⁵³ <https://www.df.zt.gov.ua/Gob.php>

⁵⁴ <https://bukoda.gov.ua/documents/oblasnij-byudzhet/dani-ta-analitika/genderno-oriyentovane-byudzhetuvannya>

Пояснювальній записці до проєкту Закону України «Про Державний бюджет України на 2022 рік»⁵⁵ особливо підкреслено необхідність «підвищення ефективності і результативності використання бюджетних коштів». У цьому документі зазначено, що завдяки тому, що вже четвертий рік поспіль надається вказівка про врахування «гендерних аспектів під час розрахунку показників та формування характеристики бюджетних програм все більше бюджетних програм набувають статусу гендерно чутливих»⁵⁶. У Пояснювальній записці вказано також кількість головних розпорядників бюджетних коштів, які врахували гендерний аспект під час підготовки проєкту державного бюджету, включно з низкою міністерств і обласних адміністрацій. Не далі як наприкінці 2021 року у Пояснювальній записці до проєкту Закону України «Про Державний бюджет України на 2022 рік» зазначено, що під час підготовки проєкту державного бюджету на 2022 рік гендерний аспект був урахований у 38% гендерно орієнтованих компонентах 47 бюджетних програм, у той час як під час підготовки проєкту державного бюджету на 2021 рік ця цифра дорівнювала 35% за 41 бюджетною програмою⁵⁷. Оцінка виявила конкретні приклади цього аналізу в підготовці гендерно орієнтованої документації з бюджетних пропозицій. Національна гвардія України змінила порядок закупівлі бронезилетів, виходячи з гендерного аналізу свого бюджету, а Міністерство освіти і науки та Міністерство молоді та спорту конкретно згадали ҐОБ у паспортах своїх бюджетних програм.

У ході оцінки було окремо вивчено питання використання результативних показників із розбивкою за статтю. Є чіткі ознаки використання даних із розбивкою за статтю, а також свідчення того, що відповідні особи у галузевих міністерствах, областях і громадах бачать цінність у їх використанні; вони – а також документи – надають низку доказів, які підтверджують, як дані з розбивкою за статтю сприяють оцінюванню впливу бюджетних видатків на різні групи користувачок і користувачів публічних послуг. Зацікавлені сторони вважають ширше використання цих даних пріоритетом подальшої роботи.

У ході оцінки було встановлено, що галузеві міністерства і області, що працювали з Проєктом, підготували річні фінансові звіти, інформативні з гендерної точки зору. Хоча ці звітні документи існують, вони є неодноманітними за формою, а також у тому, чи оприлюднюються вони, як саме і коли саме. Розпорядники коштів місцевих бюджетів готують звіти про паспорти бюджетних програм, в яких ураховуються результативні показники, включно з показниками, розподіленими за статтю. Проте, не всі місцеві бюджетні програми охоплені цими документами.

Під час оцінки було встановлено, що різні категорії зацікавлених сторін Проєкту в цілому вважають, що здобули певні знання або істотні знання про ҐОБ. У рамках реформи державної служби Національне агентство України з питань державної служби видало наказ про затвердження методичних рекомендацій, в яких визначено спеціальні вимоги

⁵⁵ Пояснювальна записка до проєкту Закону України «Про Державний бюджет України на 2022 рік», с. 59. Міністерство фінансів, Уряд України, вересень 2021 р.

⁵⁶ Там само

⁵⁷ Там само

до посад державної служби, зокрема здатність здійснювати гендерний аналіз, працювати з гендерною статистикою і здійснювати оцінку гендерного впливу⁵⁸. Проєкт провів навчання посадових осіб із цих питань – респонденти постійно зазначали, що вважають себе обізнаними, а також вказували на потребу в подальшому навчанні та отриманні інформації практичного характеру.

У цьому контексті оцінка включала запитання про ступінь, у якому ці зацікавлені сторони брали участь у ГОБ і підтримували його; відповіді на це запитання можуть слугувати додатковим свідченням про знання і спроможність у сфері ГОБ. Респонденти, як правило, говорили, що брали активну участь у процесах ГОБ і підтримували їх у своїх відомствах. Проте, оцінка засвідчила також, що, хоча рівень цих знань і підтримки ГОБ є високим на технічному рівні, на більш високому рівні врядування («на рівні прийняття рішень») ці процеси підтримуються менше.

3.3.1 Необхідність подальшої роботи

Оцінка констатувала необхідність подальшої роботи в кількох напрямках, деякі з котрих вже зазначені вище.

Крім зосередженості на бюджетному процесі в рамках УДФ, у подальшій роботі, зокрема з Міністерством фінансів, необхідно розширити сферу ГОБ, зокрема чітко охопити потреби та пріоритети щодо гендерної рівності. Хоча зрозуміло, що Міністерству фінансів необхідно приділяти основну увагу бюджетним процесам на виконання свого мандату, зобов'язання України за ЦСР установлюють обов'язки, зазначені вище у частині щодо обговорення індикатора 5.с.1 ЦСР. Ці обов'язки вимагають забезпечити просування гендерної рівності як таке. Наявні факти свідчать про те, що послідовне застосування ГОБ, між тим, безпосередньо сприятиме підвищенню дієвості, ефективності та прозорості державних видатків, допомагаючи таким чином Міністерству виконувати завдання відповідно до його мандату й до передової практики УДФ. У цьому контексті підсумки оцінки показують, що потрібна поглиблена і посилена політична прихильність, особливо на більш високих рівнях прийняття рішень, та ефективна інституціоналізована структура для впровадження ГОБ в усі процеси врядування. Щодо другого з цих елементів нормативна база, безперечно, вимагає посилення, зокрема ГОБ має бути визначено обов'язковим компонентом бюджетних процесів. Завдяки діяльності Проєкту з розбудови спроможності зросла кількість посадовців національного і місцевого рівнів, які розуміють ГОБ як фінансовий інструмент для підвищення бюджетної ефективності. Ураховуючи зростання обсягу надання публічних послуг громадами, потрібно розширити роботу з забезпечення спроможності громад з'ясувати конкретні потреби своїх мешканців – жінок, чоловіків та вразливих груп – і відобразити ці потреби у своїх бюджетах.

Уряд України почав розробляти Державну стратегію забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року згідно з ЦСР та іншими міжнародними зобов'язаннями. Проєкт стратегії, наразі відкритий для консультацій з

⁵⁸ <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0004859-21#Text>

громадськістю, передбачає забезпечення використання ГОБ у бюджетному процесі. Це може стати міцною та ефективною основою для розширення застосування ГОБ, тому що дане положення створює можливість для обов'язкового використання ГОБ у фінансових і (або) бюджетних процесах та у законодавстві про місцеве самоврядування. Критично важливим наступним кроком є зміцнення правової, політичної та стратегічної бази. Крім того, розширення знань населення про гендерну рівність і роль ГОБ у просуванні гендерної рівності в Україні, а також підвищення зацікавленості у цих аспектах є важливим для розбудови громадської підтримки роботи з удосконалення ГОБ.

Оцінка виявила значний інтерес і прихильність до процесів ГОБ у деяких відомствах, що могло б створити міцні підвалини для покращення здобутих результатів. Це, зокрема, вже сильні групи на рівні областей та у Державній службі статистики, а також гендерний підрозділ у Міністерстві соціальної політики та університети. Університети продемонстрували як зацікавленість у Проєкті, так і готовність працювати з ним, хоча спочатку вони не були включені до переліку ключових зацікавлених сторін. Слід відзначити, зокрема, конкретну взаємодію Проєкту з Національним університетом «Кієво-Могилянська академія», Національною академією державного управління при Президенті України та Університет державної фіскальної служби України⁵⁹. Роль університетів у інституціоналізації навчання державних службовців та майбутніх державних діячів із методів та застосування ГОБ матиме істотно важливе значення для подальшого застосування ГОБ.

3.4 Ефективність

Хоча були присутні певні слабкі місця, оцінка показала, що в цілому системи планування, управління і моніторингу Проєкту сприяли ефективному використанню фінансових і людських ресурсів.

3.4.1 Системи управління

Оцінка виявила ефективні підходи до управління. Це, зокрема:

- системний підхід і регулярні наради команди Проєкту для розгляду результатів і планів;
- акцент на річному і квартальному плануванні;
- визначена система МОУ (див. нижче);
- середньостроковий огляд (див. нижче);
- регулярне звітування перед Посольством і партнерами на основі квартальних планів діяльності;
- регулярна взаємодія з основним партнером Проєкту (Міністерством фінансів), зокрема участь у регулярних засіданнях Координаційної групи;

⁵⁹ https://mof.gov.ua/en/university_of_the_state_fiscal_service_of_ukraine-428

- численні спеціальні консультації з галузевими міністерствами, обласними державними адміністраціями та іншими зацікавленими сторонами.

3.4.2 Системи моніторингу, оцінки та узагальнення досвіду (МОУ)

Команда Проєкту старанно працювала над реалізацією своїх підходів до МОУ. Оцінка виявила професійний підхід до використання аналітичних процесів у плануванні та у використанні ресурсів. Слід зауважити, однак, що система моніторингу була складною, і не всі члени команди і не всі зацікавлені сторони добре її розуміли; у результаті управління ресурсами було більше зосереджено на повсякденному використанні ресурсів, виходячи з початкових планів. Наприклад, показники, розроблені у рамках ЛВ, не давали команді ту інформацію, яка їй була фактично потрібна для моніторингу. Цей факт був визнаний, і у процесі середньострокового огляду (ССО) були внесені відповідні зміни. Хоча цей крок і не виявився повністю успішним, він усе ж покращив процес моніторингу. Сам ССО був важливим і дієвим етапом процесу моніторингу, який спонукав до внесення змін до побудови Проєкту на його другий етап.

3.4.3 Логіка результатів (ТЗ і ЛВ)

У ході оцінки було здійснено аналіз логіки результатів та її використання в управлінні Проєктом. Теорія змін (ТЗ), безперечно, надала команді Проєкту базу для роботи й обумовлювала мислення, стратегії, планування і звітність Проєкту. Немає жодного сумніву в тому, що ТЗ – це один з аспектів історії Проєкту, причому важливий. Проте, не завжди має місце чіткий взаємозв'язок між ТЗ та ЛВ, з одного боку, та роботою і звітністю за Проєктом – з іншого. Ці рамки зіграли важливішу роль як елемент процесів формування річної звітності, ніж як інструменти регулярного моніторингу.

У Початковому звіті Проєкт навів чітку ТЗ (представлену в вигляді ілюстрації) та відповідну ЛВ (представлену в формі таблиці)⁶⁰. На ілюстрації ТЗ подана як «логічна послідовність змін», з кольоровим кодуванням «суб'єктів», на яких зосереджено кожний кінцевий результат. Ця логічна послідовність візуально прив'язана класифікації сфер Проєкту - «сфери контролю», «сфери безпосереднього впливу» та «сфери непрямого впливу»⁶¹. У Початковому звіті також подано матрицю результатів Проєкту (ЛВ)⁶². Формулювання ТЗ і ЛВ чітко відповідають одне одному на рівнях продуктів, проміжних кінцевих результатів, кінцевих результатів та цілей щодо впливу.

ЛВ у другій фазі Проєкту (з 2016 року)⁶³ відповідає ЛВ, поданій у Початковому звіті, тоді як ТЗ на цей період певною мірою відрізняється від початкових ТЗ та ЛВ. Це особливо помітно на сторінці 10 Підсумкового звіту Проєкту⁶⁴, де наведено ТЗ Проєкту. На рівні

⁶⁰ Початковий звіт Проєкту «Надання підтримки Міністерству фінансів України у впровадженні гендерно орієнтованого бюджетування», с. 41. Indevelop, CPM, Niras, червень 2014 р.

⁶¹ Там само.

⁶² Там само, с. 49.

⁶³ План додаткових заходів та продовження терміну дії Проєкту «Гендерне бюджетування в Україні», с. 24. Niras, Indevelop, CPM. Київ, 2017 р.

⁶⁴ Підсумковий звіт реалізації Проєкту «Гендерне бюджетування в Україні» (2013-2020 роки). Niras, CPM.

проміжних кінцевих результатів ці результати змінені й сформульовані як «зміни... слід визначити в рамках процесу адаптивного планування», що створює дві проблеми:

- оскільки це взято з підсумкового звіту, таке твердження не надає інформації про те, що було фактично заплановано й що було отримано в результаті;
- сторонньому читачеві жодним чином неможливо проаналізувати зміни, якщо вони не деталізовані (або не надані посилання на відповідні матеріали).

Крім того, в останній редакції ТЗ «продукти» замінено на «стратегії Проекту», і між цими стратегіями та формулюваннями проміжних кінцевих результатів немає прямого, логічного зв'язку.

3.4.4 Пристосовність

Оцінка виявила гнучкість і пристосовність у команді Проекту та з представниками/представницями Посольства, яка дозволила уточнювати склад зацікавлених сторін, підходи та заходи, що допомогло досягти результатів. Особливо це було помітно в контексті пандемії COVID-19. Міністерство фінансів потребувало жорсткішого підходу для збереження спрямованості на бюджетні процеси; структура Проекту не була істотно змінена, але уточнення були можливі, вони здійснювалися та сприяли досягненню результатів.

3.5 Вплив

Є багато ознак того, що Україна рухається шляхом до забезпечення впливу щодо ГОБ, зокрема має місце низка процесів змін, які свідчать про ширший або більш довгостроковий вплив.

Як зазначено у Підсумковому звіті Проекту, важливим кроком у процесі впровадження ГОБ стало те, що гендерно орієнтований підхід було включено до *Стратегії формування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки*, схваленої Кабінетом Міністрів України (розпорядження від 8 лютого 2017 р. № 142-р). Дана Стратегія стала міцним підґрунтям для подальшої роботи з ГОБ як складової процесів реформування системи УДФ в Україні⁶⁵. Важливо підкреслити, що проект нової *Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2021-2025 роки*⁶⁶ містить заходи щодо:

- врахування гендерного аспекту в прогнозах місцевих бюджетів;
- проведення гендерного аналізу бюджетних програм;
- вдосконалення результативних показників місцевих бюджетних програм, зокрема шляхом запровадження єдиного переліку показників і врахування гендерно орієнтованого підходу.

⁶⁵ Підсумковий звіт реалізації Проекту «Гендерне бюджетування в Україні», с. 37. Niras, CPM.

⁶⁶ https://mof.gov.ua/uk/legal_acts_drafts_2021-485

Раніше обговорювана робота з формування доказової бази та відповідного застосування показників із розбивкою за статтю демонструватиме дисбаланс при розподілі державних коштів між жінками і чоловіками в рамках бюджетних програм. Це впливає на прийняття рішень галузевими міністерствами щодо внесення змін у бюджетні програми та форми статистичної звітності, проте вимагає подальшого розвитку⁶⁷.

Упродовж усього періоду реалізації Проєкту надавалася консультативна підтримка Міністерству фінансів, включно з розробкою пропозицій та рекомендацій, пов'язаних з інтеграцією ГОБ у законодавчі та нормативні акти, що регулюють бюджетні процеси. Одним із конкретних результатів цієї діяльності, вплив якого зберігається, є робота над підготовкою *Методичних рекомендацій для ГРК державного і місцевого рівнів із впровадження і застосування гендерного підходу в бюджетному процесі*, в яких пропонується порядок проведення гендерного бюджетного аналізу програм головними розпорядниками бюджетних коштів. Згідно з Підсумковим звітом Проєкту, «гендерний бюджетний аналіз – це аналіз програм, що фінансуються з бюджету, розпорядниками бюджетних коштів із метою визначити, наскільки заходи цих програм задовольняють потреби різних статей і соціально-демографічних груп. Гендерний бюджетний аналіз дає відповіді на такі запитання:

- Яким чином бюджетні заходи та відповідна політика впливають на гендерну рівність?
- Бюджетні заходи зменшують гендерну нерівність, посилюють її або ж не змінюють її?»⁶⁸

У звітах і публікаціях Проєкту згадується ряд урядових актів, які свідчать про досягнутий Проєктом вплив. Це, зокрема:

- Методичні рекомендації щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі, затверджені наказом Міністерства фінансів від 2.01.2019 р. № 1;
- наказ Міністерства фінансів від 29 березня 2019 р. № 130 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо складання у 2019 році місцевих бюджетів на середньостроковий період»;
- наказ Міністерства фінансів від 23 жовтня 2019 р. № 446 «Про огляди витрат державного бюджету»;
- наказ Міністерства фінансів від 19 травня 2020 р. № 223 «Порядок здійснення оцінки ефективності бюджетних програм головними розпорядниками коштів державного бюджету»;
- Бюджетна декларація на 2020-2022 роки;

⁶⁷ Підсумковий звіт реалізації Проєкту «Гендерне бюджетування в Україні», с. 17. Niras, СРМ.

⁶⁸ Підсумковий звіт реалізації Проєкту «Гендерне бюджетування в Україні», с. 75. Niras, СРМ.

- інструктивний лист Міністерства фінансів головним розпорядникам бюджетних коштів щодо підготовки бюджетних запитів на 2021-2023 роки;
- постанова Кабінету Міністрів України від 12 грудня 2018 р. №1062 «Про затвердження основних засад здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28 вересня 2001 р. №1001»;
- проєкту Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2021-2025 роки (Додаток 10)⁶⁹.

У контексті розгляду питання про вплив і сталість оцінка включала конкретне вивчення залучення громадянського суспільства до роботи з ГОБ в Україні. Було виявлено лише обмежене залучення ОГС Проєктом і лише обмежене залучення громадянського суспільства в Україні до ініціатив із ГОБ у цілому. Це може зменшувати ступінь, у якому громадянське суспільство може притягати владу до відповідальності щодо додержання правових і політичних зобов'язань. Асоціація міст України, НДІ та «ООН-жінки» здійснюють широке співробітництво з неурядовими організаціями в рамках ініціатив із гендерної рівності, зокрема проводять курси з ГОБ.

Нарешті, оцінка показала, що Проєкт – хоча це і не входило конкретно в його наміри – сприяв підвищенню рівня знань державних службовців національного і регіонального рівнів про гендерну рівність та їх уважному ставленню до цього питання, що сприяло зміцненню їхньої спроможності для інтеграції гендерного аспекту в національні та регіональні політичні документи у багатьох галузях.

3.6 Сталість – чи залишаться вигоди?

Сталість вигід і результатів, забезпечених роботою Проєкту, зв'язана з потенціалом впливу. Сталість великою мірою залежатиме від Уряду України. Одним із ключових компонентів тут є *Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки*, як і можливе встановлення обов'язковості ГОБ у фінансовому/бюджетному процесі за допомогою законодавчих процесів, які впливають і на національні, й на місцеві органи влади. Як зазначено у розділі «Дієвість», сталість вимагатиме розширення ГОБ за межі системи УДФ, зокрема й для просування гендерної рівності. Сталість потребуватиме конкретних дій у рамках ГОУДФ ДВФП та індикатора 5.с.1 ЦСР, зокрема відповідних політичних зобов'язань і ефективних структур для інституціоналізації їх виконання.

У розділі «Дієвість» згадані також установи, які виявляють значний інтерес та прихильність до процесів ГОБ; сталість результатів буде посилюватися завдяки ширшій участі цих груп, зокрема – і не тільки – Державної служби статистики, а також підрозділів із гендерних питань Міністерства соціальної політики, Міністерства внутрішніх справ та університетів.

⁶⁹ Там само, с. 35.

3.7 Наскрізнi сфери

Проєкт був зосереджений на гендерній рівності, й зацікавлені сторони погодилися, що його рушійною силою був принцип «нікого не залишити осторонь». Проте, завдання просування гендерної рівності за рамки площини, обмеженої самим лише використанням ГОБ в УДФ, виявилось складним. Персонал Проєкту та інші зацікавлені сторони зазначили, що загальне культурно-політичне середовище в Україні стосовно гендерної рівності створює перешкоди на шляху до забезпечення реалізації всеохопного підходу, ґрунтованого на правах людини, та достатньої уваги до гендерної рівності як складової ГОБ. Серед конкретних прикладів – здатність використовувати терміни «чоловіки та жінки», а не «гендер», і здатність обговорювати «соціальну інтеграцію», а не «гендерну рівність». Поміж цих контекстних викликів учасники оцінки відзначали певний прогрес, зокрема пов'язаний із статистикою, досягнення якого вони віднесли на рахунок діяльності Проєкту з відстоювання необхідності цих змін. Збирання і надання статистичних даних, які враховують різні демографічні групи, є важливим першим кроком для того, щоб забезпечити здатність ГОБ реагувати на потреби різних жінок та чоловіків за допомогою інтерсекційного підходу. Конкретного наголосу ані на етнічному походженні, ані на його перетині з гендером у Проєкті помітно не було.

Свідчень проведення аналізу конфліктів Проєктом або за його допомогою не виявлено. Україна визначила свою політику щодо резолюції Ради Безпеки ООН 1325, яка проводиться через Національний план дій з виконання цієї резолюції, котрий зазнав змін і наразі є чинним до 2025 року включно.

Питання навколишнього середовища у Проєкті не розглядалися.

4 Висновки

4.1 Актуальність

Проєкт урахував деякі – але не всі – зразки передової практики з ГОБ, прийнятої на міжнародному рівні та узагальненої індикатором 5.с.1 ЦСР і системою ГОУДФ ДВФП. Що стосується індикатора 5.с.1, побудова Проєкту в цілому була спрямована на сприяння реалізації деяких аспектів критерія 1 («наявність в уряді наміру досягти цілей гендерної рівності, що визначається існуванням відповідних стратегій, програм та ресурсів») та критерія 2 («наявність механізмів відстеження коштів, виділених на ці стратегічні цілі»). Кажучи конкретніше, той факт, що Світовий банк здійснив оцінку за модулем ГОУДФ ДВФП як сторонній, об'єктивний аналіз, свідчить про загальну актуальність ГОБ і внески Проєкту до нього. Проєкт урахував деякі, хоча й не всі визнані відповідні критерії впровадження ГОБ, окреслені у вищезгаданій системі. Оцінка, проведена Світовим банком, забезпечує базу для аналізу актуальності, узгодженості та дієвості інших майбутніх заходів.

Стратегія реформування системи УДФ України забезпечила актуальність цього Проєкту для політичної бази держави. Проте, ця стратегія – і підхід до ГОБ, прийнятий відповідним органом влади (Міністерством фінансів) – обмежили актуальність процесів ГОБ під час впровадження.

Роль ГОБ по відношенню до гендерної рівності знайде потужну підтримку серед бенефіціарів, на місцевому рівні та у галузевих міністерствах.

4.2 Узгодженість

Проєкт мав чіткий намір забезпечити узгодженість із міжнародними рамковими програмами, пріоритетами Швеції, пріоритетами українського уряду, пріоритетами та ініціативами інших суб'єктів в Україні. Проєкт був чітко спрямований на просування ГОБ на основі визнаної на міжнародному рівні передової практики, навіть при тому, що він охопив *не всі* аспекти ГОБ, окреслені в системі ГОУДФ ДВФП і в системі на основі індикатора 5.с.1 ЦСР. Ці системи створюють основу для забезпечення узгодженості побудови та реалізації. Співпраця і координація з Міністерством фінансів як ключовим партнером була в центрі уваги й здійснювалася особливо ефективно, забезпечуючи політичну підтримку, безпосередньо і через Координаційну групу, потрібну для прийняття ГОБ галузевими міністерствами і органами місцевого самоврядування. Разом з тим, спрямованість Міністерства суто на підхід, орієнтований на УДФ, без достатньої уваги до просування гендерної рівності, перешкодив під час реалізації Проєкту узгодженості з передовою практикою ГОБ і з глобальними та шведськими пріоритетами в сфері реформування державного сектора і гендерної рівності. Координаційна група зосередилася більше на звітуванні, ніж на дискусіях для визначення можливостей посилення застосування ГОБ. Потрібна особлива увага до розширення використання гендерного аналізу, разом із покращенням взаємодії та співробітництва між відомствами як національному рівні, так і між національним та місцевим рівнями.

Проєкт мав чіткий намір співпрацювати з міжнародними та іншими спорідненими ініціативами, а також з університетами й науковими установами; він продемонстрував високий рівень співпраці та взаємодоповнюваності у процесі реалізації. Цей підхід забезпечив низку можливостей для зміцнення тих аспектів ГОБ, які стосуються гендерної рівності, на основі домовленостей про співпрацю з організаціями та проєктами, працюючими в схожих, споріднених сферах.

4.3 Дієвість

Проєкт дієво вирішив задачу створення підвалин для ГОБ в нормативній базі та системі врядування України, хоча більшою частиною ця дієвість Проєкту стосується контексту УДФ, а меншою – гендерної рівності. Ефективно здійснювалася робота щодо створення міцного нормативного і оперативного підґрунтя, здатного сприяти досягненню подальших результатів у майбутньому. Це підґрунтя передбачає забезпечення уваги до гендерної рівності в бюджетних програмах за результатами гендерного аналізу, оснований на фактичних даних. Гендерний аналіз дозволяє виявляти та розуміти гендерну нерівність, а також вносити зміни у програми залежно від отриманих під час аналізу відомостей. Ці процеси наразі здійснюються у деяких із цільових бенефіціарів, однак не в масштабах усього уряду.

Особливо примітними аспектами в цьому відношенні є розробка підходів, що створюють доказову базу для розуміння гендерних аспектів у бюджетних програмах, яка передбачена щорічним гендерно орієнтованим бюджетним циркуляром Міністерства фінансів і ґрунтується на гендерному бюджетному аналізі, а також стратегічна й політична база, що розвивається. Найбільш гендерно чутливі бюджетні програми були виявлені у таких галузях, як охорона здоров'я, фізична культура і спорт, соціальний захист і молодь, з відповідними галузевими міністерствами і областями. Варто відзначити також залучення місцевого рівня врядування до аналізу місцевих бюджетних програм із точки зору гендерної рівності згідно з інструкціями Міністерства фінансів про врахування гендерного аспекту при розробленні показників бюджету. Зросли обсяги використання даних із розбивкою за статтю, що сприяє підготовці бюджетних запитів, паспортів бюджетних програм і звітів про їх виконання. Проте, використання таких даних наразі обмежене: вони застосовуються приблизно у 20% програм органів місцевого самоврядування.

Проєкт ефективно працював у напрямку зміцнення базових знань цільових бенефіціарів щодо ГОБ і надання їм підтримки в цій сфері, однак діяльність із розбудови спроможності державних службовців є неповною. Більше значення має те, що зобов'язуюча база (стратегічна, законодавча і політична) залишається недорозвиненою.

4.4 Ефективність

Системи управління Проєктом ефективно сприяли його діяльності, зокрема в тому, як керівництво Проєкту проводило регулярні наради команди Проєкту і забезпечувало координацію її роботи з метою зосередження на результатах, їх досягнення і внесення потрібних змін. Серед інших важливих аспектів цього напрямку діяльності слід згадати

регулярну взаємодію і з Посольством, і з основним партнером, Міністерством фінансів, як у рамках засідань Координаційної групи, так і в іншому контексті. Звітування за Проєктом було своєчасним та інформативним.

Проєкт розробив теорію змін, відповідну логіку результатів і визначену систему МОУ та використовував усі ці засоби у плануванні своєї діяльності та звітуванні про неї. У своїх перших варіантах ТЗ передбачала обґрунтовану логіку – від проміжних кінцевих результатів до кінцевих результатів і цілей щодо впливу, при цьому формулювання кінцевих результатів давало чітку картину намірів Проєкту та відповідних здобутків. При цьому жоден із цих трьох засобів не був цілком ефективним; складність системи МОУ та її неналежним чином визначених показників заважала адекватному моніторингу Проєкту і внесенню змін. Це питання було висвітлено, серед інших напрямків роботи, у середньостроковому огляді, за результатами якого були внесені зміни в структуру Проєкту, які визначили другу половину періоду його реалізації.

4.5 Вплив і сталість

Є ознаки того, що Україна рухається шляхом до забезпечення впливу і сталості завдяки здобуткам Проєкту. Проте, ці ознаки стосуються в першу чергу УДФ/бюджетного процесу, тоді як повномасштабному впровадженню ГОБ уваги приділяється недостатньо. І вплив, і сталість будуть обмежені, поки Уряд України, за підтримки міжнародних партнерів, не включить офіційно ГОБ у політико-правову базу і не узаконить розбудову спроможності державних службовців у цій сфері. Уряд України взяв на себе зобов'язання досягти ЦСР і працював із Світовим банком у проведенні оцінки за системою ГОУДФ ДВФП. Це свідчить про певну підтверджену прихильність до ГОБ, яка може слугувати підґрунтям для майбутніх ініціатив. Досягнутий до цього часу прогрес, як зазначено в звіті Світового банку за результатами оцінки, може також слугувати базою для планування подальшої підтримки і вихідною позначкою, відносно якої можна оцінювати подальший прогрес. Розширення підтримки ГОБ на базі вищевикладених висновків і цих рамок може сприяти посиленню впливу і сталості на основі підвалин, закладених за допомогою Проєкту.

Взаємодія з вищими навчальними закладами, хоча й не була основною метою Проєкту, містить у собі потенціал для сприяння впливові й сталості, якщо її поєднати з розвитком потенціалу цих закладів для підготовки майбутніх практиків у царині ГОБ. Контакти з громадянським суспільством були обмеженими (частково через роботу структури «ООН-жінки» з ОГС), тоді як подальше посилення синергії у цій співпраці могло б сприяти впливові і сталості шляхом надання ОГС можливостей для здійснення громадського тиску на владу з метою посилення її підзвітності за впровадження ГОБ. Так само обмежена робота Проєкту з забезпечення загальнодоступності даних про ГОБ (згідно з індикатором 5.с.1 ЦСР) мала потенціал, хоча й дещо незадіяний, для сприяння впливові й сталості шляхом формування попиту суспільства на такий підхід.

4.6 Наскрізнi сфери

Проєктові бракувало достатнього, чітко визначеного акценту на правах людини та інтерсекційності. Ураховуючи, що соціальні та культурні норми спричиняють значні виклики та ризики для дотримання всього спектра прав людини в контексті будь-якого проєкту, зосередженого на гендерній рівності, Проєкту належало свідомо врахувати ці ризики в процесі планування заходів із зменшення ризиків та під час реалізації. Навіть якщо результатом цих дискусій є відносно обмежені підхід і пакет заходів, Проєкт міг би ґрунтовніше врахувати ці ключові, наскрізні пріоритети. Дійсно, інтерсекційний підхід до гендерного бюджетування має ключове значення для забезпечення того, щоб витрати задовольняли потреби різних жінок і чоловіків, особливо найбільш уразливих. У Проєкті можна було б також приділити певну увагу питанням навколишнього середовища, зокрема шляхом роботи з відповідним міністерством та інтеграції у гендерний аналіз у цільових міністерствах проблематики навколишнього середовища в контексті її зв'язку з гендерною рівністю.

4.7 Здобуті уроки

У процесі оцінки було розглянуто уроки, здобуті під час реалізації Проєкту, багато з яких уже висвітлено вище. Нижче стисло викладено основні аспекти набутого досвіду.

Участь Міністерства фінансів як партнера з впровадження була запорукою політичної підтримки у реалізації змін, які стали результатом Проєкту. Разом з тим, були/є необхідними подальші стратегічний аналіз і увага для визначення способу подолання думки Міністерства про те, що повномасштабне впровадження ГОБ виходить за рамки його мандату з УДФ. Це повинно включати більш переконливу, більш стратегічну аргументацію і докази того, що ГОБ є *вкрай важливим для належного УДФ і його складовою частиною* з точки зору забезпечення ефективних, дієвих, доречних і відповідальних державних видатків, які задовольняють потреби населення. Ключовий здобутий урок полягає в тому, що такий стратегічний підхід є необхідним для того, щоб переконати Міністерство фінансів як ключову зацікавлену сторону продовжити всі реформи, що стосуються ГОБ, а не дотримуватися фрагментарного підходу. Покращення способу залучення офіційних гендерних механізмів, наявних в уряді, могло б сприяти більш усеохопному втручанням, з одночасним зміцненням потенціалу цих механізмів для підтримки реформ щодо ГОБ. Із досвіду ГОБ в інших країнах відомо, що для надання ГОБ обов'язкового характеру і його узаконення потрібні належне законодавство, політика і стратегії. Розбудова знань і навичок щодо ГОБ у національних і місцевих управлінських структурах є важливою для впровадження ГОБ, але має неповний характер і потребує подальшого розвитку. Подальше залучення наукових установ несе в собі потенціал посилення здобутків. Була відзначена висока якість підготовки тренерів, яка матиме важливе значення і у подальших кроках.

5 Рекомендації

Передбачається, що ці рекомендації будуть виконані «пакетом»; кожна рекомендація є важливою, але всі вони є важливим як група і в будь-якій новій ініціативі повинні реалізовуватися як група. Жодна з рекомендацій не вважається важливішою за інші. Хоча всі рекомендації призначені для Посольства, вони поділені на рекомендації для Посольства щодо потенційних шляхів політичної участі та рекомендації щодо побудови та реалізації будь-яких потенційних майбутніх ініціатив із ГОБ.

5.1 Рекомендації Посольству

5.1.1 Рекомендація 1. Надати політичну підтримку для інституціоналізації ГОБ

Відповідно до 3-го Плану дій ЄС із забезпечення гендерної рівності й феміністської зовнішньої політики Швеції та її зобов'язань щодо просування гендерної рівності за допомогою своїх зовнішніх зносин Посольству рекомендується використати політичний діалог з Урядом України для заохочення інституціоналізації ГОБ, зокрема прогресу в усуненні прогалин у нормативній базі, окреслених у Рекомендації 4, та подальших кроків, пов'язаних із передовою міжнародною практикою ГОБ, згаданою у Рекомендації 3. Крім заохочення прогресу в ГОБ зокрема, Посольство може також заохотити увагу до ГОБ у рамках реформ державного сектора, реформ державних фінансів, демократизації та зусиль із децентралізації. Посольство може застосовувати комплексний гендерний підхід, за допомогою котрого воно може під час політичних діалогів із належного врядування, демократії (та участі громадськості), реформи системи державних фінансів тощо вказувати, що ГОБ також має велике значення як *складова частина цих реформ* для забезпечення підзвітності, прозорості, ефективності та дієвості влади.

5.1.2 Рекомендація 2. Розширити права і можливості механізмів гендерної рівності та сприяти зміцненню відносин між ними та Міністерством фінансів

Посольству рекомендується використати політичний діалог з Урядом України, Міністерством фінансів і механізмами гендерної рівності з метою сприяння активному задіяню механізмів гендерної рівності у врядуванні в цілому і у бюджетному процесі зокрема. Посольство може заохотити Уряд і Міністерство фінансів до тіснішої співпраці з механізмами гендерної рівності, такими як окремий комітет із питань гендерної рівності у Парламенті та окремий структурний підрозділ виконавчих структур субнаціональних органів державного управління, шляхом покращення регулярної координації дій з ним та забезпечення їхньої участі у бюджетних процесах. Це сприятиме також виконанню Рекомендації 5.

5.2 Рекомендації щодо побудови та реалізації будь-яких потенційних майбутніх ініціатив із ГОБ

5.2.1 Рекомендація 3. Використовувати усталені міжнародні системи

Рекомендується продовжити надання Посольством підтримки Україні в інституціоналізації ГОБ, а також розробляти всі подальші ініціативи згідно з усталеними міжнародними системами. Наразі система ГОУДВ програми ДВФП та система на основі індикатора 5.с.1 ЦСР містять більшість зразків прийнятої на міжнародному рівні передової практики стосовно ГОБ і забезпечують належне підґрунтя для побудови та реалізації будь-якої подальшої ініціативи. Такий підхід:

- створить міцну, гідну довіри основу для розробки та реалізації ініціативи. Зокрема, нещодавня оцінка, проведена Світовим банком за системою ГОУДФ ДВФП, встановила вихідний орієнтир для моніторингу, визначила потреби й створила базу для показників кінцевих результатів;
- сприятиме створенню умов, у яких Уряд України зможе посилити власні підходи та компетенцію. Уряд підтвердив свою прихильність до ключових відповідних міжнародних систем ГОБ, зокрема ЦСР і ДВФП. Отже, проєкти, працюючи у рамках цих систем, відповідатимуть зобов'язанням Уряду і сприятимуть виконанню ним цих зобов'язань;
- сприятиме іншим поточним реформам, пов'язаним із реформою державного управління, реформою системи державних фінансів і децентралізацією, шляхом підтримки вдосконаленого бюджетування за участю громадськості, належного врядування та більш прозорого, відповідального, ефективного і дієвого витрачання державних коштів як на центральному, так і на місцевому рівні;
- сприятиме узгодженості з роботою інших відомств і донорів в Україні.

5.2.2 Рекомендація 4. Підтримувати подальше зміцнення зобов'язуючої нормативно-правової бази та усунення прогалин у ній

Ця рекомендація узгоджена з Рекомендацією 3 щодо усталених міжнародних систем. Рекомендується під час розробки приділяти увагу наданню Урядові України допомоги у процесах створення зобов'язуючої нормативно-правової бази для інституціоналізації ГОБ в Україні та усуненню прогалин, що залишилися в ній. Хоча створення цієї бази, ймовірно, залишиться поза межами впливу Проєкту, певний аналіз можливих шляхів надання Проєктом допомоги в цьому процесі та відповідні дискусії з Урядом України потенційно можуть сприяти просуванню Урядом процесів ГОБ. Такі дискусії можуть також допомогти у внесенні коректив до конкретної технічної допомоги, що надаватиметься, з метою забезпечити її максимально можливої цінності у процесах змін. Це включає, і не тільки, забезпечення належного відображення ГОБ у:

- Бюджетному кодексі України;

- наказах Міністерства фінансів від 26.08.2014 р. № 836 і від 29.12.2002 р. № 1098, якими регулюється методологічний підхід до складання паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання;
- наказі Міністерства фінансів від 3.08.2018 р. № 668 «Про затвердження Типової форми рішення про місцевий бюджет».

5.2.3 Рекомендація 5. Розширювати та зміцнювати державне партнерство з ГОБ

Ця рекомендація пов'язана з Рекомендацією 2. Рекомендується, щоб у всіх майбутніх ініціативах брав участь, крім Міністерства фінансів, щонайменше один призначений урядовий партнер, який має державний мандат на просування гендерної рівності.

- Важливо усвідомлювати обмеження, що існують для урядових партнерів (потенційних), і детальний аналіз потенційних угод про партнерство та відповідних ризиків із можливими заходами з їх зменшення є необхідним першим кроком у плануванні.
 - Слід розглянути питання про роботу з іншими галузевими міністерствами на пріоритетних засадах. Конкретним критерієм для розгляду може бути потенціал реалізації програм, спрямованих на трансформацію гендерних відносин.
 - Слід розглянути питання про призначення кількох ключових партнерів.
- У побудові проєктів та у виборі партнерів слід урахувувати національні та місцеві пріоритети.

5.2.4 Рекомендація 6. Використовувати дані з розбивкою за статтю та гендерний аналіз

Рекомендується продовжити надання Посольством підтримки у розробленні та реалізації будь-яких майбутніх ініціатив з ГОБ та розширити використання статистики для подальшого розгортання гендерного аналізу для обґрунтування бюджетних програм, зокрема у плануванні, реалізації та оцінюванні впливу державних видатків. Це передбачає подальшу розбудову спроможності для проведення інтерсекційного гендерного аналізу з урахуванням потреб різних жінок і чоловіків (наприклад, з відмінностями у таких характеристиках, як економічне становище, вік, географічний район, етнічне походження і здібності) з метою планування і реалізації ефективніших програм відповідно до різноманітних потреб. У цій роботі, ймовірно, будуть задіяні:

- Державна служба статистики;
- Міністерство фінансів;
- галузеві міністерства;
- установи місцевого рівня.

Sida може залучити свій багатий експертний потенціал для надання підтримки у розробленні статистичних даних через свою підтримку у співробітництві в галузі

розвитку в інших країнах та (або) узгодити свою роботу з поточними інвестиціями в цілях розвитку в галузі статистики в Україні, щоб забезпечити приділення у цій загальній підтримці розроблення статистики достатньої уваги гендерному аналізу. Крім даних із розбивкою за статтю, подальша розробка програм може також передбачати підтримку кожного з вищезгаданих рівнів влади у використанні статистики, у поєднанні з якісним аналізом, для покращення гендерного аналізу, який може сприяти визначенню чітких цілей, показників і завдань, у рамках процесів ГОБ.

5.2.5 Рекомендація 7. Продовжити розбудову спроможності

Рекомендується продовжити і розширити роботу з розбудови спроможності, розпочату Проєктом, зокрема:

- розширити охоплення і географічні масштаби програм навчання і розбудови спроможності шляхом роботи з вищими навчальними закладами та органами державного управління. Продовжити розвиток знань і потенціалу державних службовців місцевого і національного рівнів для самостійного впровадження ГОБ на офіційних засадах; це потребувало б інвестування коштів у Національну академію державного управління і регіональні центри підвищення кваліфікації державних службовців Національного агентства з питань державної служби для виконання мінімальних вимог для офіційного включення ГОБ у програму підготовки майбутніх поколінь державних службовців, що сприятиме сталості. Це можна було б узгодити та зв'язати з ширшими реформами державного сектора в цілому з метою офіційної інтеграції гендерного аспекту в ці реформи;
- зміцнити спроможність громад для використання гендерного аналізу з метою з'ясування конкретних потреб їхніх мешканців, зокрема жінок і чоловіків, особливо з уразливих груп, так, щоб громади могли відображати ці потреби у своїх бюджетах;
- зміцнити спроможність для проведення інтерсекційного гендерного аналізу та використання отриманих даних для формування чітких цілей щодо усунення гендерної нерівності в бюджетних документах, як зазначено у Рекомендації 6;
- зміцнити спроможність для проведення ретроспективної оцінки гендерного впливу і аудиту з урахуванням ГОБ задля кращого обґрунтування перспективного планування бюджетів;
- підтримати ОГС і (або) посилити синергію з проєктами, які підтримують ОГС (наприклад, через структуру «ООН-жінки»), з метою посилення здатності громадянського суспільства розуміти передову практику ГОБ, з тим, щоб вони здійснювали моніторинг і виступали в ролі контрольних органів для забезпечення підзвітності посадовців за виконання зобов'язань із ГОБ у майбутньому⁷⁰.

⁷⁰ Наприклад: <https://gbwn.net/en/>

6 Додатки

6.1 Додаток А. Матриця оцінки

Нижченаведена матриця слугувала основою методології оцінки. Вона містить набір показників і методів збирання даних для кожного погодженого питання оцінки.

Критерії оцінки – КСР ОЕСР	Питання оцінки, погоджені на початковому етапі	Показники, на яких зосереджено питання ⁷¹	Методи збирання та джерела даних ⁷²	Дані, які підтверджують підсумки оцінки
Актуальність	<p>ПО 1</p> <p>Якою мірою побудова Проєкту відповідала:</p> <p>визначеним потребам у запровадженні в Україні передової практики ГОБ, визнаної на глобальному рівні?</p> <p>визначеним потребам у розширенні правових і політичних вимог для запровадження ГОБ у країні?</p>	<p>Одним із напрямків уваги буде теорія змін Проєкту, зокрема визначені передумови та базові припущення, які сприяли визначенню підходу Проєкту.</p> <p>Якою мірою побудова Проєкту підтримувала Міністерство фінансів у виконанні його правових і політичних зобов'язань?</p> <p>Якою мірою побудова Проєкту підтримувала інших визначених «бенефіціарів» (галузеві міністерства, області та певною мірою райони і ОТГ)?</p> <p>Пропонується певна конкретна спрямованість, і реагування на зміну обставин перенесено до ПО 2.</p>	<p>Метод збирання даних</p> <p>Розгляд документації</p> <p>Інтерв'ю з ключовими інформаторами</p> <p>Джерело</p> <p>Проєктна документація</p> <p>Закони, нормативні акти, програми та стратегії стосовно ГОБ в Україні</p> <p>Персонал Проєкту</p> <p>Персонал Міністерства фінансів</p> <p>Бенефіціари Проєкту – галузеві міністерства /</p>	<p>Побудова проєкту враховувала аспекти індикатора 5.с.1 ЦСР і системи ГОУДФ ДВФП, але не була безпосередньо визначена всіма її вимірами, частково тому, що ці системи, як зазначено, було створені після початку Проєкту.</p> <p>Світовим банком була проведена оцінка щодо України за системою ГОУДФ ДВФП, що посилює актуальність Проєкту і сприяло визначенню його доречності для України.</p> <p>Початковий звіт Проєкту прив'язує його до конкретних заходів, передбачених Стратегією реформування системи УДФ України.</p> <p>На момент початку Проєкту глибоке розуміння ГОБ в Україні було відсутнє, що свідчить про необхідність/актуальність Проєкту.</p> <p>Ураховуючи обмеженість знань і розуміння гендерної рівності та її важливості, Проєкт був актуальним для</p>

⁷¹ Це, зокрема, наголос на таких аспектах: на що ми дивимось; чого ми шукаємо; основні сфери, що мають вивчатися; підпитання.

⁷² Тут ми зазначаємо для кожного питання, де саме ми знайдемо дані й як вони будуть зібрані.

	<p>потребам і пріоритетам визначених партнерів, бенефіціарів і цільових груп?</p>	<p>Додаткова схема оцінювання гендерної рівності до програми ДВФП є корисною концептуальною основою для визначення, чи зроблено з ҐОБ «усе, як треба». Зокрема, різні аспекти, можливо, були реалізовані під час Проєкту ще до того, як ця схема була запроваджена.</p> <p>В аналітичній схемі оцінки враховуватиметься ЦСР 5, зокрема індикатор 5.с.1, та методологія індикаторів, прийнята структурою «ООН-жінки», а також програма «Державні витрати та фінансова підзвітність» (ДВФП) разом з її додатковою схемою оцінювання гендерно орієнтованого управління державними фінансами (ҐОУДФ).</p> <p>Визнано, що ці системи з'явилися тільки наприкінці Проєкту й тому не грали значної ролі у його побудові чи реалізації. Тим не менш, у них окреслено передову практику ҐОБ, з якою Проєкт, імовірно, мав бути узгоджений.</p>	<p>район / область / ОТГ (з наголосом на галузеві міністерства і області)</p> <p>Партнери (які працювали з Проєктом), зокрема міжнародні організації, як-от «ООН-жінки», Світовий банк тощо</p>	<p>розширення публічних дискусій стосовно гендерної рівності.</p> <p>У деяких стратегічних державних документах були визначені певні пріоритети щодо гендерної рівності, але правової чи політичної бази для ҐОБ не існувало.</p> <p>Русійним фактором підтримки впровадження ҐОБ були бюджетні міркування, зосереджені на наданні послуг і на том, як можна краще розуміти бюджетні асигнування – що є корисним інструментом управління державними фінансами (УДФ).</p> <p>Замисел Проєкту полягав у вдосконаленні бюджетного процесу з метою наблизити його «до характеристик сучасної категорії бюджетування за результатами».</p> <p>Оцінка виявила, що побудова Проєкту забезпечує значну підтримку його реагування на визначені потреби і пріоритети, що врівноважується чітким визнанням того, що на перших етапах Проєкт більше сприяв реалізації пріоритетів УДФ, ніж пріоритетів гендерної рівності.</p>
	<p>ПО 2</p> <p>Якою мірою був урахований досвід того, що працювало добре, а що – гірше?</p>	<p>Як системи управління, зокрема процеси моніторингу і звітування, вплинули на побудову Проєкту і внесення змін до нього?</p>	<p>Метод збирання даних</p> <p>Розгляд документації</p> <p>Інтерв'ю з ключовими інформаторами</p>	<p>Оцінка виявила високий рівень гнучкості, що помітно передусім у реагуванні на глобальну пандемію COVID-19, у ставленні до непередбаченого опору ҐОБ із боку певних посадових осіб, у політичних змінах та у</p>

	<p>Чи був урахований цей досвід для вдосконалення і коригування побудови і реалізації Проєкту?</p>	<p>Наскільки «спритним» було керівництво Проєкту у врахуванні зовнішньої ситуації та стану впровадження Проєкту і у подальшому ефективному пристосуванні до цих чинників та реагуванні на них?</p> <p>Проведений аналіз дозволить побачити ознаки гнучкості керівництва Проєкту та його здатності пристосовуватися до змін обставин задля вдосконалення або покращення побудови та реалізації Проєкту.</p>	<p>Джерело</p> <p>Проєктна документація</p> <p>Персонал Проєкту</p>	<p>взаємодії зі схожими проєктами інших донорів/відомств-виконавців.</p> <p>Зміщення акценту в бік місцевого рівня після середньострокового огляду було відзначено як приклад гнучкості та здатності реагувати на зміни на місцях.</p> <p>Проєкт продемонстрував гнучкість і пристосовуваність, які дозволили уточнювати склад зацікавлених сторін, методику й заходи, завдяки чому були досягнуті заплановані результати. Міністерство фінансів потребувало жорсткішого підходу в збереженні наголосу на бюджетних процесах – побудова Проєкту в будь-якому разі не зазнала значних змін, але можливість уточнень існувала, вони були здійснені та сприяли досягненню результатів.</p>
<p>Узгодженість</p>	<p>ПО 3</p> <p>Наскільки узгодженим був Проєкт з іншими проєктами в країні та галузі?</p>	<p>Чи була врахована у побудові та реалізації Проєкту робота інших суб'єктів у цій та схожих галузях (гендерна рівність/реформування державних фінансів)?</p> <p>Чи були місія і ціль Проєкту узгоджені з поточними реформами в Україні та їхніми місіями/цілями/завданнями?</p> <p>Чи забезпечило керівництво Проєкту координацію та взаємодію з іншими суб'єктами в цій та схожих галузях?</p> <p>У цьому аспекті проводитиметься всебічне дослідження із сторонніми партнерами та «обізнаними іншими</p>	<p>Метод збирання даних</p> <p>Розгляд документації</p> <p>Інтерв'ю з ключовими інформаторами</p> <p>Джерело</p> <p>Проєктна документація</p> <p>Персонал Проєкту</p> <p>Персонал Міністерства фінансів</p> <p>Партнери (які працювали з Проєктом), зокрема</p>	<p>Національним партнером (і основним бенефіціаром) Проєкту було Міністерство фінансів. Міністерство фінансів очолювало Координаційну групу з питань ГОБ.</p> <p>Співробітництво і координація Проєкту з Міністерством фінансів здійснювалися на високому рівні.</p> <p>Роль, яку Міністерство грало у спілкуванні з широким колом суб'єктів, задіяних у Проєкті, та у координації їхніх дій, ефективно сприяла успішній реалізації Проєкту.</p> <p>Координаційна група з питань ГОБ регулярно проводила засідання і обговорювала всі питання</p>

		<p>суб'єктами», як-от ЄС, відповідні органи ООН, інші міжнародні агентства і організації громадянського суспільства. Це дослідження дозволило отримати точки зору вищезгаданих суб'єктів на пріоритети побудови, реалізацію та результати Проєкту.</p>	<p>міжнародні організації, як-от «ООН-жінки», Світовий банк тощо</p>	<p>впровадження, що позитивно сприяло реалізації Проєкту.</p> <p>Потужна лідерська роль, яку Міністерство грало у роботі з галузевими міністерствами та по відношенню до Департаменту місцевих бюджетів, а також акцент на звітності, а не на дискусіях у роботі Координаційній групі обмежували ефективну участь цих галузевих міністерств і Департаменту місцевих бюджетів у Проєкті.</p> <p>Міністерство фінансів бачило ініціативу Проєкту суто з точки зору УДФ і відмовилося робити сильніший наголос на гендерній рівності й розглядати ширші можливості методики ГОБ.</p> <p>Проєкт взаємодіяв також з іншими установами, зокрема з Державною службою статистики (Держстатом), Парламентом, національними представниками, як-от Департамент місцевих бюджетів, та місцевими представниками.</p> <p>Проєкт був започаткований з наміром забезпечити узгодженість із поточним процесом реформування системи УДФ та з іншими заходами у цій сфері та з іншими суб'єктами, зокрема співробітництво з GIZ (ініціативою U-LEAD), структурою «ООН-жінки», Фондом Фрідріха Еберта, ГДІ, Національним агентством України з питань державної служби та Національною академією державного управління.</p> <p>Проєкт взаємодіяв також з університетами, науковими установами і ОГС, хоча всій цій роботі можна було б приділити більшу увагу.</p>
--	--	--	--	---

<p>Дієвість</p>	<p>ПО 4</p> <p>Чи досяг Проєкт запланованих результатів?</p>	<p>Питання оцінки будуть зосереджені на фактичних кінцевих результатах і проміжних кінцевих результатах у цих напрямках.</p> <p>Чи ефективно застосовували Мінфін, галузеві міністерства, області, райони та ОТГ гендерно орієнтоване бюджетування у бюджетному процесі, зокрема у плануванні та виконанні бюджету?</p> <p>Якою мірою передова міжнародна практика ГОБ була адаптована до умов України та використана Проєктом?</p> <p>Якою мірою та як конкретно це було здійснено різними бенефіціарами?</p> <p>Чи беруть усі відповідні суб'єкти реальну участь у процесах ГОБ і підтримують їх?</p> <p>Які проблеми виникали?</p> <p>Які є приклади особливо сильного чи слабого впровадження ГОБ?</p> <p>Які уроки були здобуті?</p> <p>Якою мірою посадові особи-бенефіціари у Мінфіні, пілотних галузевих міністерствах, областях, районах, містах обласного значення і</p>	<p>Метод збирання даних</p> <p>Розгляд документації</p> <p>Інтерв'ю з ключовими інформаторами</p> <p>Джерело</p> <p>Проєктна документація</p> <p>Закони, нормативні акти, програми та стратегії стосовно ГОБ в Україні</p> <p>Персонал Проєкту</p> <p>Персонал Міністерства фінансів</p> <p>Бенефіціари Проєкту – галузеві міністерства / район / область / ОТГ (з наголосом на галузеві міністерства і області)</p> <p>Партнери (які працювали з Проєктом), зокрема міжнародні організації, як-от «ООН-жінки», Світовий банк тощо</p>	<p>Дієвість Проєкту більше стосується УДФ, ніж просування гендерної рівності як складової комплексного підходу до ГОБ.</p> <p>Проєкт сприяв створенню стратегії та процесу як підґрунтя для подальшої роботи.</p> <p>Конкретніше кажучи, Міністерство фінансів з 2019 року щорічно готує гендерно орієнтований бюджетний циркуляр.</p> <p>У звітах Проєкту зазначено, що у 2020 році 35% всіх міністерств України подали бюджетні запити з урахуванням гендерного аспекту.</p> <p>75% всіх областей виконали аналіз місцевих бюджетних програм із гендерної точки зору.</p> <p>Цей гендерний аналіз був виконаний згідно з Методичними рекомендаціями щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі й відповідно до інструкцій Міністерства фінансів.</p> <p>Є приклади використання аналізу гендерного впливу в пропозиціях із політики щодо видатків, причому як попереднього, так і ретроспективного аналізу. Проте, вони не становлять повністю організаційно закріплений підхід до забезпечення цього використання в усіх бюджетних програмах і установах.</p> <p>Необхідно посилити увагу до: (i) гендерного аналізу пропозицій з бюджетної політики; (ii) гендерно орієнтованого управління державними інвестиціями; (iii) гендерно чутливої звітності.</p>
------------------------	--	--	--	--

		<p>ОТГ вважають себе обізнаними для здійснення ГОБ?</p> <p>Якою мірою гендерний аспект інтегровано у бюджетні програми бенефіціарів – областей, районів, міст обласного значення і ОТГ?</p> <p>Чи вплинуло включення елементів ГОБ у бюджетні програми бенефіціарів на ефективність їх виконання? Чи надало це бенефіціарам інші вигоди?</p> <p>Чи почав Мінфін здійснювати нагляд за процесом ГОБ (наприклад, через які системи та процеси)?</p> <p>Наскільки добре функціонували Координаційна група з питань ГОБ і робочі групи? Як вони підтримали впровадження ГОБ?</p> <p>Наскільки активно інші відповідні суб'єкти брали участь у процесах ГОБ і підтримували їх, зокрема Мінсоцполітики (підрозділ із гендерної рівності), комітети ВРУ та суб'єкти, задіяні в інших ініціативах із ГОБ?</p> <p>ПО 4b. Чи були отримані у Проєкті непередбачені результати (позитивні чи негативні)?</p>	<p>Потрібна оцінка гендерного впливу надання послуг.</p> <p>Деякі цільові розпорядники коштів місцевих бюджетів готують звіти про паспорти бюджетних програм, в яких ураховуються результативні показники, включно з показниками, розподіленими за статтю, проте, не всі місцеві бюджетні програми охоплені цими документами.</p> <p>Серед прикладів інтеграції елементів ГОБ у бюджетні програми з користю для бенефіціарів – тестування на ВІЛ/СНІД у Вінниці, гендерний аналіз роботи регіонального військового училища, завдяки чому зараз створено можливість для здобуття дівчатами освіти в усіх закладах військової освіти України, результати обстеження і гендерний аналіз діяльності спортивних секцій у Києві, завдяки чому збільшилася частка дівчат серед їх відвідувачів.</p> <p>Галузеві міністерства і області, що працювали з Проєктом, підготували річні фінансові звіти, інформативні з гендерної точки зору. Хоча ці звітні документи існують, вони є неодноманітними за формою, а також у тому, чи оприлюднюються вони, як саме і коли саме.</p> <p>Хоча рівень цих знань і підтримки ГОБ є високим на технічному рівні, на більш високому рівні врядування («на рівні прийняття рішень») ці процеси підтримуються не так сильно.</p> <p>Відсутність чіткої, зобов'язуючої нормативно-правової бази, яка вимагає і офіційно закріплює використання ГОБ, обмежує ефективне впровадження ГОБ.</p>
--	--	---	---

				<p>Робота, пов'язана з ГОБ, зосереджувалася на УДФ, і в ній усе ж приділялося достатньо уваги просуванню гендерної рівності як важливого самостійного компонента.</p> <p>Уряд України почав розробляти Державну стратегію забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року згідно з ЦСР. Розроблений проєкт стратегії відкритий для консультацій з громадськістю і передбачає забезпечення використання ГОБ у бюджетному процесі.</p> <p>Оцінка виявила значний інтерес і прихильність до процесів ГОБ у деяких відомствах, що могло б створити міцні підвалини для покращення здобутих результатів. Це, зокрема, вже сильні групи на рівні областей та у Державній службі статистики, а також гендерні підрозділи у Міністерстві соціальної політики і Міністерстві внутрішніх справ, університети і наукові установи.</p>
Ефективність	<p>ПО 5</p> <p>Чи сприяли системи планування, управління і моніторингу Проєкту сприяли ефективному використанню фінансових і людських ресурсів?</p>	<p>У цьому розділі вивчаються системи Проєкту, зокрема:</p> <p>стратегія/планування;</p> <p>адміністративне управління;</p> <p>процеси управління за результатами та моніторинг Проєкту.</p> <p>Чи позитивно вплинули на результати Проєкту його системи планування, управління і моніторингу?</p>	<p>Метод збирання даних</p> <p>Інтерв'ю з ключовими інформаторами</p> <p>Джерело</p> <p>Проєктна документація</p> <p>Бенефіціари Проєкту – галузеві міністерства / район / область / ОТГ (з</p>	<p>Проєкт мав ефективні системи управління, зокрема системний підхід і регулярні наради команди Проєкту для розгляду результатів і планів; акцент на річному і квартальному плануванні; визначену систему МОУ; середньостроковий огляд; регулярне звітування перед Посольством і партнерами на основі квартальних планів діяльності; регулярну взаємодію з основним партнером Проєкту (Міністерством фінансів), зокрема участь у регулярних засіданнях Координаційної групи, та регулярні консультації з галузевими міністерствами.</p>

			<p>наголосом на галузеві міністерства і області)</p> <p>Партнери (які працювали з Проєктом), зокрема міжнародні організації, як-от «ООН-жінки», Світовий банк тощо</p>	<p>Команда Проєкту старанно працювала над реалізацією своїх підходів до МОУ і відповідних аналітичних процесів у плануванні та у використанні ресурсів, хоча система моніторингу була складною, і не всі члени команди й не всі зацікавлені сторони добре її розуміли - у процесі середньострокового огляду (ССО) були внесені відповідні зміни.</p> <p>Сам ССО був важливим і дієвим етапом процесу моніторингу, який спонукав до внесення змін до побудови Проєкту.</p> <p>Теорія змін за Проєктом надала команді Проєкту базу для мислення, стратегій, планування і звітності Проєкту. Проте, не завжди має місце чіткий взаємозв'язок між ТЗ та ЛВ, з одного боку, та роботою і звітністю за Проєктом – з іншого. Ці рамки зіграли важливішу роль як елемент процесів формування річної звітності, ніж як інструменти регулярного моніторингу.</p>
Вплив	<p>ПО 6</p> <p>Якою мірою Проєкт ініціював процес змін, який свідчить про ширший або більш довгостроковий вплив?</p> <p>Чи мав місце якийсь позитивний/негативний</p>	<p>Особлива увага приділятиметься встановленим цілям щодо впливу (з теорії змін Проєкту).</p> <p>Якою мірою бюджетна політика і розподіл бюджетних коштів на державному рівні відображають цілі гендерної рівності?</p> <p>Якою мірою бюджетна політика і розподіл бюджетних коштів на рівні областей відображають цілі гендерної рівності?</p>	<p>Метод збирання даних</p> <p>Розгляд документації</p> <p>Інтерв'ю з ключовими інформаторами</p> <p>Джерело</p> <p>Проєктна документація</p> <p>Закони, нормативні акти, програми та стратегії стосовно ГОБ в Україні</p>	<p>Важливим кроком у процесі впровадження ГОБ в Україні стало те, що гендерно орієнтований підхід було включено до Стратегії формування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки, схваленої Кабінетом Міністрів України (розпорядження від 8 лютого 2017 р. № 142-р).</p> <p>Робота з формування доказової бази та відповідного застосування показників із розбивкою за статтю демонструватиме дисбаланс при розподілі державних коштів між жінками і чоловіками в рамках бюджетних програм. Це впливає на прийняття рішень галузевими</p>

	<p>очікуваний/ неочікуваний вплив?</p>	<p>Якою мірою відповідні суб'єкти (ОГС, ЗМІ, громадяни) беруть участь в обговоренні бюджету та чи мають вони право вимагати доступу до інформації щодо гендерно орієнтованого бюджету?</p> <p>Чи є помітні зміни у взаємодії Уряду України з громадянським суспільством, яка стосується зобов'язань із ГОБ та ДВФП?</p> <p>Чи є помітні зміни у практиці ГОБ?</p> <p>Мінфін</p> <p>Галузеві міністерства</p> <p>Район/область/ОТГ</p> <p>Чи виробив Проєкт належну/передову практику, придатну для відтворення або масштабування?</p> <p>Як Проєкт сприяв виконанню зобов'язань України за Порядком денним на період до 2030 року і досягненню ЦСР 5?</p> <p>ПО 6b Чи мав місце якийсь позитивний/ негативний очікуваний/ неочікуваний вплив?</p> <p>У цій частині дослідження присутній тісний зв'язок між аналізом актуальності та дієвості, тому що</p>	<p>Персонал Проєкту</p> <p>Персонал Міністерства фінансів</p> <p>Бенефіціари Проєкту – галузеві міністерства / район / область / ОТГ (з наголосом на галузеві міністерства і області)</p> <p>Партнери (які працювали з Проєктом), зокрема міжнародні організації, як-от «ООН-жінки», Світовий банк тощо</p>	<p>міністерствами щодо внесення змін у бюджетні програми та форми статистичної звітності.</p> <p>Методичні рекомендації для ГРК державного і місцевого рівнів із впровадження і застосування гендерного підходу в бюджетному процесі визначають порядок проведення гендерного бюджетного аналізу головними розпорядниками бюджетних коштів, що визначає, який вплив бюджетні заходи та відповідна політика справляють на гендерну рівність, та відповідає на питання про те, чи зменшують бюджетні заходи гендерну нерівність, посилюють її або ж не змінюють її.</p> <p>Мало місце лише обмежене залучення ОГС Проєктом і лише обмежене залучення громадянського суспільства в Україні до ініціатив із ГОБ у цілому, що стримувало суспільний вплив на підзвітність влади щодо ГОБ і є ризиком для сталості.</p> <p>Деякі місцеві бюджетні програми, головним чином в галузях освіти, соціального захисту і спорту передбачають цілі, які відображають цілі щодо гендерної рівності.</p>
--	--	--	---	---

		<p>вплив забезпечуватиметься стратегією, політикою, плануванням і реалізацією відповідних реформ у цих напрямках.</p> <p>За результатами вивчення цього аспекту важливо буде визначити напрямки, які можуть бути вдосконалені для посилення впливу.</p>		
Сталість	<p>ПО 7</p> <p>Якою мірою присутні видимі ознаки практичних зобов'язань із боку влади щодо продовження впровадження ГОБ?</p>	<p>Сприйняття з боку адміністративних органів (Мінфіну, галузевих міністерств, районів, областей, ОТГ)</p> <p>Стратегічне зобов'язання</p> <p>Фінансове зобов'язання</p> <p>Інтеграція у політику</p> <p>Залучення громадянського суспільства</p> <p>Має місце тісний зв'язок між впливом і сталістю в дискусіях щодо ГОБ на всіх рівнях управління в Україні</p>	<p>Метод збирання даних</p> <p>Розгляд документації</p> <p>Інтерв'ю з ключовими інформаторами</p> <p>Джерело</p> <p>Проєктна документація</p> <p>Закони, нормативні акти, програми та стратегії стосовно ГОБ в Україні</p> <p>Персонал Проєкту</p> <p>Персонал Міністерства фінансів</p> <p>Бенефіціари Проєкту – галузеві міністерства / район / область / ОТГ (з наголосом на галузеві міністерства і області)</p>	<p>Сталість великою мірою залежатиме від Уряду України.</p> <p>Одним із ключових компонентів тут є Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки, як і можливе встановлення обов'язковості ГОБ у фінансовому/бюджетному процесі за допомогою законодавчих процесів, які впливають і на національні, й на місцеві органи влади.</p> <p>Застосуванню ГОБ в Україні сприятиме посилення Урядом акценту на гендерній рівності в бюджетних процесах, з тим, щоб ГОБ розглядалося як із точки зору гендерної рівності, так і з точки зору ефективності бюджету/УДФ. Це, серед іншого, сприятиме сталості ГОБ на рівні державної влади, оскільки ГОБ підтримуватиметься ширшим колом зацікавлених сторін, а процеси ГОБ чітко показуватимуть, як гендерно чутливе УДФ забезпечує кращі підсумки для жінок і чоловіків.</p> <p>Сталість потребуватиме конкретних дій, окреслених у системі ГОУДФ ДВФП та індикаторі 5.с.1 ЦСР, зокрема</p>

			Партнери (які працювали з Проєктом), зокрема міжнародні організації	відповідних політичних зобов'язань і ефективних структур для їх виконання.
Наскрізні сфери	<p>ПО 8</p> <p>Якою мірою гендерні пріоритети (та пріоритети прав людини) визначали побудову і реалізацію Проєкту?</p>	<p>Конкретного питання про гендерну рівність або права людини запропоновано не було. Акцент Проєкту на комплексний гендерний підхід/гендерну рівність є зрозумілим, але важливо також зрозуміти намір та результати в інших сферах Проєкту, ніж ті, що визначені його спрямованістю. Рекомендується розглянути обидва компоненти:</p> <p>процес – зокрема вивчити, як і якою мірою гендерна рівність (і права людини) була інтегрована у Проєкт, тобто наскільки помітною вона є у його побудові;</p> <p>результати – слід оцінити ступінь, у якому Проєкт здійснив конкретні заходи для задоволення потреб і пріоритетів гендерної рівності (і прав людини) й досяг результатів у цій царині.</p>	<p>Метод збирання даних</p> <p>Розгляд документації</p> <p>Інтерв'ю з ключовими інформаторами</p> <p>Джерело</p> <p>Проєктна документація</p> <p>Персонал Проєкту</p> <p>Персонал Міністерства фінансів</p> <p>Бенефіціари Проєкту – галузеві міністерства / район / область / ОТГ (з наголосом на галузеві міністерства і області)</p> <p>Партнери (які працювали з Проєктом), зокрема міжнародні організації, як-от «ООН-жінки», Світовий банк тощо</p>	<p>Рушійною силою Проєкту був принцип «нікого не залишити осторонь».</p> <p>Гендерна рівність лежить в основі участі Проєкту в роботі з ГОБ.</p> <p>Проте, просування гендерної рівності поза рамками використання ГОБ в УДФ виявилось важким завданням через складне культурно-політичне середовище в Україні стосовно гендерної рівності.</p> <p>Під час розгляду показників із розбивкою за статтю не зачіпалася тема інтерсекційності, тоді як загальний інтерес становили вік, етнічне походження, соціальне становище і географічне розташування, а також такі питання, як чоловіки, що виховують дітей / жінки, що виховують дітей, інвалідність та інші прояви вразливості. Охопити не тільки ці показники, а й такі показники, як сексуальна орієнтація, виявилось складно. Потрібна подальша робота, але ця сфера даних вже не знаходиться цілком на останньому місці у дослідженні.</p> <p>Питання навколишнього середовища у Проєкті не розглядалися.</p>

6.2 Додаток В. Перелік основних документів

Нижчезазначені документи були надані під час початкового етапу і використані в підготовці початкового звіту. Їх аналіз продовжиться на польовому етапі в рамках питань і матриці оцінки.

- 55070047 Decision on contribution supplementary agreement Gender Budgeting_2018.01.19.pdf
- Annex 6_Terms of Reference_130717.docx
- Appraisal of Intervention, final (55070047) upd.pdf
- current-trends-of-development-and-practices-of-the-genderresponsive-budgeting-at-the-global-european-and-national-levels-1.pdf
- ENG Plan of additional activities August 2017.pdf
- Final Report MTR NIRAS Indevelop.doc
- Final Report_low res.pdf
- Final Technical Proposal GRB Ukraine IndevelopCPMNIRAS.pdf
- Gender budget analysis 2016 Ukranian.pdf
- gender_dimension_of_the_covid-19_pandemic-1.pdf
- gender_equality_in_the_education_sector-1.pdf
- gender_equality_in_the_health_care_sector-1.pdf
- gender_equality_in_the_physical_training_and_sport_sector-1.pdf
- gender-budget-analysis-2015.pdf
- GRB Book Final (002)
- GRB Book Final_low res.pdf
- grb-result-book-final-002-1.pdf
- Inception report_Eng.-2.pdf
- inform-lefleaf-16-ua.pdf
- inform-lefleaf-17-en.pdf
- inform-lefleaf-17-ua.pdf
- Letter of Cooperation between UN Women, NDI and GRB.pdf
- manual_gender-responsive-budgeting-1.pdf
- results-strategy-for-swedens-reform-cooperation-with-eastern-europe-the-western-balkans-and-turkey-2014-2020.pdf

- SUMMARY_low res.pdf
- ukraine-2019-public-expenditure-and-financial-accountability-pefa-performance-assessment-report-1.pdf
- ВПРОВАДЖЕННЯ ҐЕНДЕРНО ОРІЄНТОВАНОГО.pdf
- ҐЕНДЕРНИЙ БЮДЖЕТНИЙ АНАЛІЗ ПРОГРАМ ПІЛОТНИХ ОБЛАСТЕЙ ТА ГАЛУЗЕВИХ МІНІСТЕРСТВ (стислий виклад).pdf
- Ґендерний вимір пандемії COVID-19.pdf
- Ґендерно-орієнтоване бюджетування- аналіз програм, які фінансуються з бюджету, з позиції ґендерної рівності.pdf
- МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ДИСЦИПЛІНИ.pdf
- Національне агентство.pdf
- ПОРАДНИК.pdf
- ПРАКТИЧНИЙ ПОСІБНИК.pdf
- ПРОБЛЕМИ ҐЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В ГАЛУЗІ КУЛЬТУРИ ТА МИСТЕЦТВА.pdf
- ПРОБЛЕМИ ҐЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ.pdf
- ПРОБЛЕМИ ҐЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.pdf
- ПРОБЛЕМИ ҐЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ.pdf
- Сучасні тенденції розвитку і практики ґендерно орієнтованого бюджетування.pdf
- State Budget 2022 Explanatory note

6.3 Додаток С. Інструкція з проведення інтерв'ю

На основі загальної інструкції з проведення інтерв'ю, наведеної в початковому звіті й нижче, оцінювальна група підготувала інструкції для кожної групи зацікавлених сторін. Було розроблено дев'ять інструкцій – для ОГС, гендерних механізмів, Міністерства фінансів, галузевих міністерств, Парламенту, партнерів, персоналу Проєкту, представників/представниць органів місцевого самоврядування і представників/представниць Sida. Кожний з цих шаблонів базувався на загальній інструкції, але питання, передбачені інструкціями:

- були змінені в окремих інтерв'ю залежно від ролі у Проєкті та досвіду роботи з ним;
- для певних категорій зацікавлених сторін були видалені залежно від їхньої ролі у Проєкті та досвіду роботи з ним.

В інструкціях із проведення інтерв'ю для кожного інтерв'ю було наведено вступне повідомлення. Це повідомлення зачитувалося на початку кожного інтерв'ю.

Проведення оцінки було доручено Посольством Швеції у Києві. Предметом оцінки є Проєкт «Гендерне бюджетування в Україні» (2013-2020 роки), який впроваджували NIRAS та Corporate and Public Management Consulting Group (CPM) у партнерстві з Міністерством фінансів України. Мета оцінки полягала в тому, щоб «надати Посольству та його партнерам матеріали для майбутніх дискусій щодо підготовки подальшої підтримки реформи в напрямку гендерного бюджетування в Україні, а також сприяти стратегічній програмній діяльності Посольства в контексті наступної стратегії Швеції щодо співробітництва з країнами Східної Європи в сфері реформ на 2021-2027 роки». Оцінювальна група буде вести протоколи інтерв'ю з метою подальшого узагальнення результатів, вироблення висновків і рекомендацій. Протоколи інтерв'ю будуть призначені для використання тільки оцінювальною групою. У звіті за результатами оцінки не буде наведено матеріалів, за якими можна ідентифікувати конкретних респондентів. Для того, щоб зберегти приватність і конфіденційність респондентів, усі результати оцінки обговорюватимуться в узагальненому вигляді, без окремих цитат або ідентифікуючих ознак, а у звіті за результатами оцінки не буде зазначено, з ким саме проводилися інтерв'ю в рамках оцінки.

Потім оцінювач підтверджує, що особа, з якою проводитиметься інтерв'ю, зрозуміла процедуру проведення інтерв'ю та свою роль і надала дозвіл на початок його проведення.

Прізвище, організація і посада особи, з якою проводиться інтерв'ю	
Дата, час і метод проведення інтерв'ю (Zoom тощо)	

Особа (особи), яка (які) проводять інтерв'ю	
---	--

Далі йдуть вступні коментарі осіб, з якими проводяться інтерв'ю, щодо участі в Проєкті / ролі у ньому.

Запитання	Нотатки з інтерв'ю
<p>ПО 1</p> <p>Якою мірою побудова Проєкту відповідала: правовим і політичним вимогам країни для запровадження гендерно орієнтованого бюджетування? потребам і пріоритетам визначених партнерів, бенефіціарів і цільових груп?</p>	
<p>ПО 2</p> <p>Якою мірою був урахований досвід того, що працювало добре, а що – гірше? Чи був урахований цей досвід для вдосконалення і коригування побудови і реалізації Проєкту?</p>	
<p>ПО 3</p> <p>Наскільки узгодженим був Проєкт з іншими проєктами в країні та галузі?</p>	
<p>ПО 4</p> <p>Чи досяг Проєкт запланованих результатів?</p>	
<p>ПО 5</p> <p>Чи сприяли системи планування, управління і моніторингу Проєкту сприяли ефективному використанню фінансових і людських ресурсів?</p>	
<p>ПО 6</p> <p>Якою мірою Проєкт ініціював процес змін, який свідчить про ширший або більш довгостроковий вплив? Чи мав місце якийсь позитивний/ негативний очікуваний/ неочікуваний вплив?</p>	
<p>ПО 7</p> <p>Якою мірою присутні видимі ознаки практичних зобов'язань із боку влади щодо продовження впровадження ГОБ?</p>	
<p>ПО 8</p>	

Якою мірою гендерні пріоритети (та пріоритети прав людини) визначали побудову і реалізацію Проєкту?	
---	--

6.4 Додаток D. Аналіз ризиків і обмежень

У наведеній нижче таблиці подано детальний аналіз ризиків і обмежень, які були виявлені оцінювальною групою на початковому етапі та враховувалися нею впродовж усієї оцінки.

Ризик	Вплив (сильний, середній, слабкий)	Імовірність (висока, середня, низька)	Захід зі зменшення ризику
Нинішня глобальна криза у галузі охорони здоров'я вплине на процеси оцінки. У Технічному завданні визнано ці потенційні проблеми та наслідки пандемії COVID-19 для процесу оцінки, що відображає занепокоєння оцінювальної групи щодо забезпечення дотримання принципу «не нашкодъ» з точки зору охорони здоров'я.	Середній	Середня	Методологія оцінки передбачає всі необхідні запобіжні заходи для забезпечення безпеки групи і ключових інформаторів. Незалежно від цих заходів оцінювальній групі необхідно буде виявляти особливу пильність у моніторингу труднощів, проблем, результатів і впливу впродовж усього періоду проведення дослідження на місці.
Відсутність бажання і (або) готовності зацікавлених сторін брати участь у збиранні даних через проблеми безпеки, здоров'я та інші подібні проблеми.	Сильний	Низька	Оцінювальна група здійснила детальну підготовку до збирання первинних даних. Чітке спілкування з опитуваними буде в центрі уваги групи, що забезпечить належне проведення польового дослідження в рамках оцінки. Група заздалегідь звернеться до всіх відповідних зацікавлених сторін, щоб призначити зустріч, після чого за потреби будуть здійснені додаткові контакти для забезпечення високого рівня участі в опитуванні. У межах установлених строків група виявлятиме максимально можливу гнучкість з урахуванням готовності ключових респондентів.
Складність забезпечення ефективного гендерного	Сильний	Низька	У процесі складання переліку зацікавлених сторін було

балансу в представництві зацікавлених сторін і даних.			приділено увагу забезпеченню гендерного балансу. Ураховуючи спрямування Проєкту, цей ризик не вважається високим.
Схема оцінки та засоби збирання і аналізу даних не дають достовірних результатів оцінки.	Сильний	Низька	Оцінювальна група цілком упевнена в якості підготовки та відповідних засобах. Проте, впродовж усього періоду проведення оцінки група дотримуватиметься адаптивного підходу і здійснюватиме моніторинг процесу оцінки для забезпечення внесення необхідних коректив.
Опитувані неохоче діляться своїми справжніми думками або прагнуть надати упереджені, а не критичні відповіді.	Сильний	Низька	Група працюватиме над забезпеченням безпеки та приватності онлайн-інтерв'ю шляхом вибору відповідного комунікаційного програмного забезпечення. Група використовує широкий спектр методів триангуляції. Разом із низькою імовірністю цього ризику метод триангуляції забезпечить упевненість у зібраних даних/підсумках.
Деякі особи недоступні через зміну місця роботи або функцій, яка відбулася після завершення Проєкту	Середній	Середня	Група працюватиме над забезпеченням того, щоб усім зацікавленим сторонам була надана можливість брати участь в інтерв'ю, навіть якщо їхня посада змінилася. Прогнозується, що даних буде достатньо навіть у випадку, якщо деякі зацікавлені сторони не зможуть узяти участі в інтерв'ю.
Перебої у процесі збирання даних, що впливають як на	Середній	Низька	Оцінювальна група тісно співпрацюватиме з відповідним персоналом Sida і Проєкту, щоб

збирання первинних даних, так і на загальний графік.			забезпечити відповідний перегляд плану роботи у випадку значних затримок.
Непереконливі докази з деяких питань оцінки.	Середній	Низька	Оцінювальна група продовжуватиме працювати прозоро у випадку можливої непереконливості доказів і застосовуватиме методи триангуляції для зменшення цього ризику згідно з необхідністю.
Оцінка навряд чи може приписати зміни безпосередньо Проєктові.	Середній	Середня	Оцінювальна група зосередиться на здійсненні чіткого аналізу роботи й результатів Проєкту, особливо проміжних кінцевих результатів, і намагатиметься зробити висновки про внесок у досягнення кінцевих результатів на основі отриманих нею підсумків.

6.5 Додаток Е. Технічне завдання на оцінку

6.6 Додаток Г. Початковий звіт